

CONSILIUL AUDIOVIZUALULUI AL REPUBLICII MOLDOVA

DECIZIA nr. 222

din 30 august 2024

Cu privire la rezultatele controlului efectuat în temeiul Deciziei Consiliului Audiovizualului nr. 185 din 05 iulie 2024 și al petiției din partea dlui Petru Macovei, director executiv al Asociației Obștești „Asociația Presei Independente”

I. Prin Decizia nr. 185 din 05.07.2024, Consiliul Audiovizualului (în continuare – CA) a dispus controlul privind respectarea prevederilor art. 13 (asigurarea informării corecte) și, după caz, ale art. 63 (comunicările comerciale audiovizuale) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018 (în continuare – CSMA) de către serviciul media audiovizual public regional de televiziune „TV-Găgăuzia”, ca urmare a difuzării programelor de știri și dezbateri în perioada 03-06 iunie 2024.

În temeiul art. 75 alin. (4) lit. a) și art. 83 alin. (3) lit. a) din CSMA, CA a efectuat controlul serviciului media audiovizual public regional de televiziune „TV-Găgăuzia” privind respectarea prevederilor art. 13 și art. 63 din CSMA în perioada 03-06 iunie 2024.

Rezultatele controlului au atestat:

03 iunie 2024

Pe data de 03 iunie, serviciul de televiziune „TV-Găgăuzia” a difuzat 3 buletine de știri (în limbile găgăuză, română și rusă) și 4 programe de dezbateri a unor subiecte de interes public: „Большая игра”, „De facto”, „Обсуждаем вместе” și „Диалог в студии”.

În cadrul buletinului de știri în limba rusă (durata totală: 21 min. 40 sec.) au fost difuzate 2 subiecte, care au reflectat evenimentele desfășurate de Ziua Internațională a Copilului în UTA Găgăuzia (Ceadâr-Lunga, Vulcănești și Comrat).

Subiectul nr. 6, intitulat „Праздник для детей” [09:24]:

În debutul știrii prezentatoarea a vorbit despre evenimentul „*de angajare*” organizat de Ziua Internațională a Copilului în municipiul Ceadâr-Lunga. În același timp, voice-over-ul a evidențiat anumite informații despre acest eveniment: „*Нет ничего лучше улыбок и счастливых эмоций на лицах детей. Для ребят всего Чадыр-Лунгского района был организован незабываемый праздник: бесплатные батуты, танцы, детская программа с любимыми героями, веселые конкурсы, магическое шоу, бесплатные сладкие угощения и многое другое.*”

În continuare au fost intervievați atât copii, cât și părinți, care și-au exprimat opinia despre eveniment, subliniind aspectele care i-au impresionat, și au transmis mulțumiri organizatorilor. La eveniment a fost prezentă bașcana Găgăuziei, Evghenia Guțul, care a adresat felicitări copiilor. Voice-over-ul a continuat: „*Завершился праздничный концерт выступлением солистов из Гагаузии. При поддержке баишкана Гагаузии в городе Вулканешты для сотен детей также был организован незабываемый концерт.*”

Acest subiect a fost prezentat și în buletinul de știri în limba română în zilele de 03 și 04 iunie.

Subiectul nr. 7, intitulat „Празднование Международного дня защиты детей в Гагаузии” [12:50]:

Prezentatoarea: „Любимые герои из сказок и мультфильмов, веселые конкурсы, развлечения и угощения. Ярким и запоминающимся праздником стал Международный день защиты детей. Для маленьких жителей Гагаузии развлекательную программу подготовили детские дома творчества, примэрия и исполнительная власть в лице баикана, Евгении Гуцул. Центральная площадь столицы автономии превратилась в сказочное место, где малышкой встречали Алиса, Чеширский Кот, Красная королева и другие сказочные герои, а интерактивный спектакль «Дети в стране чудес» позволил каждому гостю почувствовать себя частью удивительного приключения. К восторгу привело и магическое шоу «Гарри Козма» каждый фокус вызвал неподдельное восхищение и громкие аплодисменты.»

În continuare bașcana Găgăuziei, Evghenia Guțul, și deputatul Alexandr Suhodolschii au venit cu mesaje de felicitare. În același timp, A. Suhodolschii a menționat că în scurt timp toți vor fi invitați la deschiderea „GagauziyaLand”. Prezentatoarea: „Маленьких гостей на празднике угощали мороженым, сладкой ватой и попкорном. Это добавило энергии для участия в конкурсах и играх, а их было много: попрыгать на батутах, скатиться с надувной горки, прокатиться на драконе или на синем тракторе.”

Copiii și părinții intervievați în cadrul evenimentului au răspuns că au fost încântați de experiență și au apreciat atmosfera festivă și activitățile organizate. Voice-over-ul: „В этот же день в Комрате праздник для детей был организован домом творчества и примэрией. Радость и смех, проявления внимания и заботы, каждый ребёнок почувствовал себя особенным – этой целью задались организаторы праздников для детей. Пели и танцевали, выполняли акробатические упражнения воспитанники дома творчества муниципия Комрат, они часто выступают перед публикой и даже в свой праздник, в свое торжество тоже выступили ... На площади перед домом культуры муниципия Комрат, на мероприятии, организованном местной примэрией, мальчишек и девчонок развлекали аниматоры и любимые герои из мультфильмов, с которыми они с удовольствием фотографировались, танцевали и приветствовали их особыми знаками. Подготовили местные органы власти и сладкие угощение для детей. В Вулканештах аниматоры в стиле Safari, а также Микки Маус и Мини Маус привлекли внимание всех гостей.” După o scurtă intervenție a felicitărilor și mulțumirilor din partea copiilor, voice-over-ul a menționat că reprezentanți ai conducerii autonomiei au venit și la Vulcănești ca să felicite copiii și părinții, printre aceștia fiind și Victor Petrov.

În cadrul programului audiovizual „Большая игра” cu Nina Dimoglo, invitatul căreia a fost Stanislav Pavlovschi, ex-ministrul justiției, au fost puse în discuție subiecte legate de vizita lui Antony Blinken, numirea în funcție a Procurorului General, lipsa democrației, legea cu privire la trădarea de Patrie, Pre-Vetting, alegerile din toamnă etc.

Unele întrebări ale moderatoarei au sunat în felul următor:

[09:00] „Но, господин Павловский, извините пожалуйста, я вам напому, что в ежегодном докладе Госдепартамента США, вот мы сейчас говорим про Блинкена, значит, о правах человека в Молдове были освещены проблемы системной коррупции, прозрачности в правительстве страны. Я процитирую из этого доклада: «Несмотря на то, что Правительство предпринимает шаги по борьбе с коррупцией и повышению независимости судебной власти и потенциала коррупционных органов, коррупция остается эндемической: коррупция в судебной системе и других государственных структурах и получила широкое распространение», — говорится в этом докладе. Вот, но зная эту информацию, партнеры продолжают поддерживать PAS, не так ли?”

[19:42] „Господин Павловский, вы считаете, что Vetting и Pre-Vetting нужен для того, чтобы власть поставила своих людей? Но вот я хочу вас в связи с этим спросить, зачем тогда нужны все эти процедуры, не проще ли было бы просто договориться с судьями, тогда бы и не было всех этих скандалов, связанных с Рэдукану, с Германом фон Хебелем и так далее?”

([33:11] În continuarea declarației invitatului cu privire la acțiunile guvernării: „Но изначально, как я понимаю, их цель была ограничение свободы слова с тем, чтобы закрыть рот молдавской оппозиции”) „Это понятно всем. А как теперь быть? Измена родине – это очень серьезная

статья, и я вам хочу сказать, что вот, журналисты, да, очень многие, в кулуарах, разговаривают, думают теперь нельзя ни высказать свою точку зрения и так далее. Одно дело - политическая оппозиция, но и журналисты об этом задумываются и спрашивают друг у друга как себя дальше вести. Вы вот даже говорили о проблемах демократии, и вы говорили о том, что многие люди не защищают свои права, потому что у них нет на это возможностей. Обычно у журналистов нет возможностей, я уже не говорю о том, что сегодня адвокатов серьезных, которые могут в Европейском суде по правам человека могут чего-то добиться – это максимум два человека, включая вас. Поэтому вот как быть дальше тогда?”

[37:46] „Народное собрание Гагаузии дало отрицательное заключение на проект реорганизации судебных инстанций, которые предусматривают ликвидацию суда в Вулканештах и объединение Апеллалаты Комрата с Кагульским Апелляционным судом. Вот что вообще происходит? **Власти хотят нас лишить автономии? Потому что в начале года они пытались нам урезать бюджет, отказываются признавать баишкана, то есть членом Правительства, а теперь лишают нас судов. К чему это все идет? Мы потеряем статус автономии?**”

Programul audiovizual „De facto” cu Corneliu Ciurea, invitatul căruia a fost Stanislav Pavlovski, ex-ministrul justiției, s-a axat pe subiecte legate de numirea în funcție a Procurorului General, combaterea corupției, concesionarea aeroportului, legea cu privire la trădarea de Patrie, referendumul republican etc.

Programul audiovizual „Обсуждаем вместе” cu Irina Kara a fost dedicat Zilei Mondiale „Fără tutun”, cu participarea a 4 invitați, care sunt responsabili de informarea locuitorilor autonomiei despre pericolele legate de tutun, în special în rândul tinerilor: Liubovi Bargan, șefa Departamentului medicina de familie a Centrului de Sănătate Publică din Comrat, Lidia Kîssa, șefa Direcției prevenirea și controlul bolilor netransmisibile a Centrului de Sănătate Publică din Comrat, Natalia Iachimova, ofițer principal al Serviciului ordine publică al Inspectoratului de Poliție din Comrat, și Valerii Cuznețov, antrenor de lupte libere. Invitații au vorbit despre promovarea și îmbunătățirea nivelului de conștientizare în ceea ce privește pericolele asociate consumului de tutun, riscurile promovării produselor de tutun mai ales în rândul tinerilor etc.

În programul audiovizual „Диалог в студии”, invitatele căreia au fost Lidia Kîssa, șefa Direcției prevenirea și controlul bolilor netransmisibile a Centrului de Sănătate Publică din Comrat, și Elena Diulger, șefa Direcției prevenirea și controlul bolilor transmisibile a Centrului de Sănătate Publică din Comrat, au fost discutate subiecte legate de accidentul la conducta de aprovizionare cu apă din Comrat, pericolul și riscurile acestuia etc.

04 iunie 2024

Pe data de 04 iunie, serviciul de televiziune „TV-Găgăuzia” a difuzat 3 buletine de știri (în limbile găgăuză, română și rusă) și 2 programe de dezbatere a unor subiecte de interes public: „Обсуждаем вместе” și „Общественный интерес”.

Programul audiovizual „Общественный интерес” a avut o durată de 01 oră 09 min. 14 sec. Invitații programului au fost consilierul bașcaniei UTA Găgăuzia Mihail Vlah și activiștii civici Vasilii Novac, Irina Patosca și Tatiana Pamucciu, care au pus în discuție subiectul despre „GagauziyaLand”. La fel, prin intermediul aplicației Skype, la discuții a participat și purtătorul de cuvânt al Guvernului Republicii Moldova, Daniel Vodă.

În debutul programului moderatoarea l-a întrebat pe Mihail Vlah din ce motive nu a fost deschis parcul de distracții „GagauziyaLand” de Ziua Internațională a Copilului, așa cum a fost planificat și anunțat de către bașcană, Evghenia Guțul. Potrivit lui Mihail Vlah, deschiderea nu a fost posibilă din cauza autorităților de la Chișinău. Fiind prezent la discuții, purtătorul de cuvânt al Guvernului, Daniel Vodă, a

răspuns că autoritățile publice centrale nu împiedică realizarea diferitor proiecte care sunt conforme legislației Republicii Moldova, ci, dimpotrivă, încurajează și lucrează pentru a crește posibilitățile pentru toți cetățenii țării pe calea integrării europene. Moderatoarea, la rândul ei, l-a întrebat dacă este posibilă deschiderea parcului „GagauziyaLand” și ce norme au fost încălcate în procesul de construcție a acestuia, iar purtătorul de cuvânt al Guvernului a răspuns că autoritățile din autonomie trebuie să vorbească deschis despre ce au încălcat, reieșind din scrisorile și mesajele cu instituțiile statului despre normele încălcate. Activiștii civici, invitați la discuție, sunt și inițiatorii adunării semnăturilor pentru susținerea deschiderii parcului de distrații. Aceștia, în mare parte, s-au referit la solicitarea către autoritățile de la Chișinău să nu împiedice construcția parcului, întru neimplicarea copiilor în neînțelegerile care există între Chișinău și Comrat.

05 iunie 2024

Pe data de 05 iunie, serviciul de televiziune „TV-Găgăuzia” a difuzat 3 buletine de știri (în limbile rusă, română și găgăuză), precum și programele „De Facto” și „Диалог в студии”.

În cadrul buletinului de știri în limba română (durata totală: 35 min. 32 sec.) a fost difuzat un subiect care reflectă unele aspecte ale relațiilor dintre autoritățile publice centrale și conducerea UTA Găgăuzia.

Subiectul nr. 1, intitulat „Întâlnirea de la Comrat”, cu o durată totală de 07 min. 25 sec.:

În cadrul reportajului este abordată problema reformei sectorului judiciar, precum și alte subiecte, cu reprezentanții Cancelariei de Stat și cu primarii din UTA Găgăuzia.

Prezentatorul [00:13]: *„Reforma sistemului judiciar, dar și alte subiecte au fost abordate la Comrat în cadrul unei reuniuni a reprezentanților Cancelariei de Stat și a primarilor autorităților din autonomia găgăuză. La întâlnire nu au fost invitați deputații Adunării Populare Găgăuze și nici membrii Comitetului Executiv. Totuși, unii deputați au venit la ședință și și-au exprimat indignarea că astfel de reforme de amploare se discută în absența conducerii autonomiei.”*

În cadrul subiectului au fost prezentate opiniile următoarelor persoane: Ruslan Lungu, secretar de stat în cadrul Ministerului Justiției, Alexandr Diulgher, șeful comisiei juridice a Adunării Populare din Găgăuzia (în continuare – APG), Ghenadi Cazanji, reprezentantul Biroului Cancelariei de Stat de la Comrat, Dmitri Constantinov, președintele APG, Tatiana Spatarenco, șefă adjunctă a Direcției economie, Ana Mardare, secretar de stat pentru dezvoltare regională. La sfârșitul subiectului sunt făcute următoarele afirmații:

Voice-over [06:44]: *„De menționat că ieri bașcanul autonomiei și președintele APG au lansat un apel în care și-au exprimat protestul ferm față de un alt fapt de ignorare a conducerii autonomiei găgăuze.”*

Urmează declarația bașcanului Găgăuziei și a președintelui APG: *„Suntem nevoiți să constatăm că și de această dată autoritățile centrale ignoră complet Adunarea Populară și Comitetul Executiv al Găgăuziei la organizarea acestui eveniment. ... Prin excluderea autorităților găgăuze din procesul decizional, partidul de guvernământ PAS implementează o strategie de lichidare a statutului juridic special al Găgăuziei și de transformare a autonomiei într-un raion obișnuit.”*

Voice-over [07:19]: *„Anterior, ministrul infrastructurii și dezvoltării regionale comentând incidentul cu bașcanul a declarat: „Nu doresc să lucrez cu grupuri criminale”. ”*

Programul audiovizual „Диалог в студии”, cu o durată de 59 min. 11 sec., a fost moderat de jurnalista Ecaterina Mihailova. Invitatul a fost Gheorghe Leiciu, vicepreședintele APG.

În cadrul acestui program s-a discutat despre întâlnirea primarilor din UTA Găgăuzia cu secretarii de stat ai Guvernului Republicii Moldova, despre reforma justiției și alte subiecte referitoare la relațiile dintre Chișinău și Comrat.

În timpul dezbaterilor invitatul programului aduce acuzații autorităților centrale referitor la modul în care s-a desfășurat evenimentul organizat de Cancelaria de Stat în Comrat cu primarii din regiune la data de 04.06.2024. Vicepreședintele APG invocă faptul că autoritățile centrale de la Chișinău ar submina statutul

de autonomie a regiunii și ar face încercări de a-i reduce competențele. De asemenea, invitatul a afirmat faptul că nu au fost invitați la această întrunire reprezentanții APG și ai Comitetului Executiv al regiunii. Afirmările invitatului Gheorghe Leiciu din programul audiovizual sunt următoarele:

[01:38]: „*Это внедрение той политики, которая провозглашена центральной властью, разделить гагаузское общество, внести клин между примарским корпусом и региональными властями.*”

[03:06]: „*И мы убедились в очередной раз, что наши коллеги из центра не имеют ни одного абсолютно аргумента, подтверждающего правильность выбранного ими курса, кроме как одного – навредить и свести на нет автономию. Используя вот этот постулат, что лучше это сделать руками самой же автономии наших же представителей.*”

[05:52]: „*И, к чести примарского корпуса, я подчеркиваю, что там вполне и политически зрелые люди находятся у руководства населенных пунктов, не только хозяйственники. И они понимают, какова цена вот этих пряников, конфет, демонстрируемых со стороны центра. Тем более, как правило, эти пряники и конфеты – это то, что украли, недодали Гагаузии. Причем часть пряников и конфет только дают, поскольку тот краник или мешок с этими пряниками и конфетами, образно выражаясь, находится в ведении центра. Вы знаете, что с нами центр пытался сделать, когда внёс изменения в законодательство, лишив, по сути, 50% бюджета, центрального бюджета Гагаузии, когда подтолкнул многие экономические агенты, многих экономических агентов к выводу своих юридических адресов, а значит, и выплат бюджет за пределы нашей автономии. Мы до сих пор страдаем. Вот в этом контексте это все и проводится.*”

[28:02]: „*Отсутствие желания наших политиков, находящихся у власти, следовать букве и духу закона в особом правовом статусе Гагаузии, да и Конституции, поскольку эти положения, они вытекают из Конституции Республики Молдова.*”

[37:10]: „*Но и вот наши коллеги из центра, которые до этого лишали Гагаузию финансовых возможностей, вновь создали ситуацию, при которой Гагаузия может опять оказаться без денег.*”

În cadrul programului audiovizual „De Facto”, moderat de Corneliu Ciurea, au fost invitați comentatorul politic Roman Mihăieș și publicistul Valeriu Reniță. Discuțiile s-au axat pe analiza ultimelor evenimente din viața politică a Republicii Moldova, în special a amendamentului, votat în Parlament, care extinde noțiunea de „trădare de Patrie” din Codul penal al Republicii Moldova.

06 iunie 2024

Pe data de 06 iunie, serviciul de televiziune „TV-Găgăuzia” a difuzat 4 buletine de știri (în limbile rusă, română și găgăuză) și programele audiovizuale „De Facto” și „Диалог в студии”.

Totodată, este de specificat că „Новости”, „Știri” (două ediții) și „Haberlar” au avut același conținut.

În cadrul buletinului de știri în limba rusă, cu durata de 20 min. 31 sec., a fost reflectat subiectul intitulat „Служба ANTA приостановила работу еще одного социального транспорта”. Subiectul s-a axat pe problema sistării de către Agenția Națională Transport Auto (ANTA) a activității transportului social asigurat de organizația „Народный антикризисный штаб” („НАШ”) din mun. Comrat.

Prezentatoarea: „*Служба ANTA приостановила работу еще одного социального транспорта. Сотрудники агентства сняли номерные знаки с микроавтобуса Социальный транспорт «НАШ». Инцидент произошел 5 июня на Центральной площади Комрата.*”

Voice-over: „*Жители Комрата считают действия Национального агентства автомобильного транспорта антинародными.*”

În continuare au fost prezentate opiniile locuitorilor mun. Comrat:

Locuitorul 1: „*Мы не можем ехать, потому что нет номеров. А они не дают. Техпаспорт взяли у человека. Записали на 1500... это самое... штраф.*”

Locuitorul 2: „Я получаю 2500 пенсию и 67 лет, мне кажется это очень даже приятно пенсионерам. Каждый день 10 лей. Около 300 лей я должна тратить. А 300 лей, мне никто не протянет руку, чтобы дали за транспорт.”

Locuitorul 3: „Я не вытаскиваю 10 лей в тот день, чтобы автобус платить. Каждый день надо идти, потому что нечего кушать.”

Locuitorul 4: „В семье, если 2-3 детей, каждый день едут в школу и назад. Это считайте, сколько денег, экономия в дом.”

Locuitorul 5: „Благотворительность никогда не облагалась налогом. Здесь денег не берут. Какое право ANTA имеет забирать у них номера, забирать техпаспорт. За что? ANTA должна контролировать там, где деньги крутятся. Большегрузы на больших дорогах. Но, не благотворительность.”

Voice-over: „Около трех лет социальный транспорт бесплатно перевозит по городу социальноуязвимые категории населения: пенсионеров, детей и людей с ограниченными возможностями.”

Ivan Uzun, preşedintele organizaţiei obşteşti „НАШ”: „Данный социальный транспорт не имеет ни маршрута, ни графика. Он выезжает по просьбе жителей, пенсионеров, инвалидов, людей с ограниченными возможностями. Он направлялся в сторону больницы, но его остановили и вернули на площадь, сказали, чтобы он высадил людей на площади, чтобы они нашли себе другой паспорт.”

Voice-over: „Маршрут автотранспорта в Комрате проложен в трех самых востребованных направлениях: район больницы, монастыря и нового кладбища.”

Ivan Uzun, preşedintele organizaţiei obşteşti „НАШ”: „Мы охватили нужный пенсионерам, маршрут, нужный людям с ограниченными возможностями, чтоб они посещали больницу и монастырь. Сегодня никакого списка не спрашивали, просто подошли и сняли номера. Вот и все.”

Voice-over: „Двумя неделями ранее сотрудники ANTA сняли номера и поместили на штрафплощадку социальный междугородний автобус, выполнявший рейс Комрат-Кирсова-Бешалма. Мы пытались связаться с Национальным агентством Автомобильного транспорта, но на телефонный звонок сотрудник ANTA не ответил.”

Un alt subiect, intitulat „В с. Конгаз 6 июня было запланировано внеочередное заседание Сельского совета, однако оно не состоялось”, cu o durată de 07 min. 27 sec., a reflectat şedinţa eşuată a Consiliului sătesc Congaz, în cadrul căreia urma să fie discutat despre „GagauziyaLand”.

Prezentatoarea: „В с. Конгаз 6 июня было запланировано внеочередное заседание Сельского совета, однако оно не состоялось.”

Voice-over: „Внеочередное заседание Сельского совета с. Конгаз, назначенно было на 10 часов, однако из-за отсутствия кворума оно не состоялось. К рассмотрению были подготовлены три вопроса.”

Stepan Arnaut, preşedintele Consiliului sătesc Congaz, a declarat că şedinţa care a vizat „GagauziyaLand” nu a avut loc din cauza lipsei cvorumului.

Voice-over: „Пришедшая на заседание советник Мария Узун отметила, что срыв сегодняшнего заседания «не по-человечески».”

Maria Uzun, membră a Consiliului sătesc Congaz: „Секретарь отметила, что были 5 человек, которые по уважительной причине не пришли, не явились, но остальные по неизвестной причине почему-то не явились. Я считаю, что очень важный вопрос по „GagauziyaLand”. Прошлый раз мы заседали, споров было очень много. И так мы и не пришли к единому мнению. Вопрос не прошел по голосованию. Сегодня выставлен заново этот вопрос, но, однако сегодня наши советники не явились по неизвестной причине. И мы опять откладываем. Но мы знаем, что проблема большая, работа приостановлена, есть еще какие-то препятствия с других инстанций, плюс еще и мы вдобавок приостанавливаем эту работу. Поэтому я считаю, что сегодня, то что сегодня произошло, это не благоразумно, это не по-человечески.”

Voice-over: „Общественный деятель Михаил Влах отметил, что данный вопрос должен быть разрешен и консенсус должен быть найден.”

Mihail Vlah: „Мне кажется, должен быть консенсус. Наши дети хотят ходить в этот замечательный парк „GagauziyaLand”.... И если есть возможность нужно решить эти внутренние проблемы. Почему говорю про это? Потому что, вы все стали свидетелями, что именно с кишиневской стороны, со стороны руководства идет огромное давление. Та бумажка не та, другая бумажка не та, еще какая-то бумажка не та. То есть, находят причины. Мы здесь на месте не должны, не должны мы их тоже уподобляться таким примерам. Мы должны решить и сделать все, чтоб было хорошо.”

Voice-over: „В ходе заседания советники должны были рассмотреть земельные вопросы, связанные со строительством развлекательного парка „GagauziyaLand”. Напомним, что данный объект строится в селе Конгаз под патронатом баикана Гагаузии, Евгении Гуцул. Нам удалось связаться с большинством отсутствующих, которые заверили нас в том, что не явились на заседание по уважительной причине.”

Programul informativ-analitic „De Facto”, cu durata de 01 oră 39 sec., l-a avut în calitate de invitat pe expertul în economie, doctorul în științe economice, Gheorghe Costândache. Moderatorul a pus în discuție declarațiile făcute de Dumitru Alaiba, ministrul dezvoltării economice și digitalizării, cu privire la creșterea unor indicatori economici, și anume a investițiilor private, a producției industriale, a exporturilor, a salariilor etc.

În cadrul programului audiovizual „Диалог в студии”, cu durata de 52 min. 29 sec., a fost invitată Svetlana Mironova, șefa Reprezentanței Comrat a Oficiului Avocatului Poporului. Au fost discutate aspecte legate de modificarea legislației privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului.

Ca urmare a controlului, în cadrul ambelor subiecte din data de 03 iunie 2024, difuzate de „TV-Găgăuzia”, nu a fost asigurată distincția clară dintre fapte și opinii, astfel reiese din următorii termeni subiectivi și evaluativi: „незабываемый праздник”, „сказочный праздник”, „ярким и запоминающимся праздником”, „сказочное место”. Prin aceste afirmații, furnizorul de servicii media a demonstrat imparțialitatea față de evenimentul discutat, sugerând o evaluare subiectivă a impactului acestuia.

Separarea clară între fapte și opinii este fundamentul jurnalismului de calitate și este esențială pentru menținerea credibilității și încrederii publicului.

Fapt – eveniment, proces sau fenomen care a avut sau are loc în condiții concrete de loc și timp și a cărui veridicitate poate fi dovedită. Jurnaliștii sunt responsabili să colecteze faptele corecte și să le prezinte într-un mod precis și neutru, fără a le distorsiona sau a le interpreta în mod subiectiv.

În acest fel, publicul poate să facă propriile judecăți și să aibă o înțelegere clară a informațiilor prezentate. Iar opiniile sunt evaluări sau judecăți personale, subiective, ale unor persoane sau grupuri în legătură cu anumite fapte sau evenimente.

Subiectele de mai sus s-au axat mai mult pe impresii și opinii personale, decât pe prezentarea faptelor obiective.

La fel, este de specificat că în reportajele susmenționate a dominat o prezentare favorabilă a conducerii regiunii. Prezentatoarea programului audiovizual și autorii reportajelor au subliniat în repetate rânduri implicarea personală a bașcanei UTA Găgăuzia în desfășurarea evenimentelor festive, fără a preciza în ce a constatat sprijinul ei („Для маленьких жителей Гагаузии развлекательную программу подготовили детские дома творчества, примэрия и исполнительная власть в лице баикана, Евгении Гуцул”; „При поддержке баикана Гагаузии в городе Вулканешты для сотен детей также был организован незабываемый концерт”). Această abordare a omis detalii esențiale și a creat o imagine deosebit de favorabilă bașcanei, fără a oferi transparență în privința finanțării și organizării.

Sursa gagauzinfo.md, într-un articol din 30 mai 2024¹, a specificat că la Comrat urmau să fie organizate două evenimente dedicate Zilei Internaționale a Copilului, unul de către Primăria municipiului Comrat, altul de către bașcană și Blocul Politic „Victoria/Pobeda”. La fel, sursa menționează ca Blocul Politic „Victoria/Pobeda” urma să organizeze aceleași evenimente și în orașele Ceadâr-Lunga și Vulcănești. Totodată, pe data de 01 iunie 2024², pe site-ul oficial al Comitetului Executiv a fost publicat mesajul bașcaniei, în care menționează organizarea evenimentelor pentru copii de către Blocul Politic „Victoria/Pobeda”.

Pe parcursul programului audiovizual „Большая игра”, furnizorul de servicii media a demonstrat lipsă de imparțialitate și bună-credință în abordarea subiectelor de interes public, concentrându-se pe un tablou negativ al autorităților publice centrale. Întrebările au fost formulate în așa fel ca să evidențieze pretinsa lipsă a democrației, a libertății de exprimare, prezența cenzurii, precum și a promovat narațiunea despre „lichidarea Găgăuziei”. De multe ori întrebările nu doar au fost acordate într-o formă negativă, dar și sugerau răspunsuri. Acest mod de interacțiune a permis ca discuția să se concentreze exclusiv pe aspectele negative ale modului de guvernare a autorităților publice centrale. Această abordare a compromis obiectivitatea dezbaterii și a împiedicat realizarea unei analize complete și echilibrate a subiectelor discutate.

În contextul discuției despre reforma instanțelor judecătorești și revizuirea hărții judiciare, autoarea programului audiovizual a venit cu declarații despre presupusa lichidare a instanțelor judecătorești din UTA Găgăuzia, care induc în eroare publicul cu privire la fapte: *„Народное собрание Гагаузии дало отрицательное заключение на проект реорганизации судебных инстанций, которые предусматривают ликвидацию суда в Вулканештах и объединение Апел. палаты Комрата с Кагульским Апелляционным судом. Вот что вообще происходит? Власти хотят нас лишить автономии? Потому что в начале года они пытались нам урезать бюджет, отказываются признавать баикана, то есть членом Правительства, а теперь лишают нас судов.”*

Conform modificărilor hărții judiciare³, sediul Vulcănești al Judecătoriei din Comrat este transferat la Judecătoria Cahul. Totodată, este prevăzută fuziunea Curților de Apel Comrat și Cahul prin crearea Curții de Apel Sud, cu sediul principal în municipiul Cahul și sediul secundar în municipiul Comrat. Legea menționată prevede modificări în structura instanțelor judecătorești nu doar în UTA Găgăuzia, ci și în alte raioane ale țării.

În acest context, este de menționat că proiectul de lege a fost elaborat de Ministerul Justiției, având la bază „Raportul privind evaluarea reformei judiciare”, realizat în cadrul Proiectului Uniunii Europene „Sprijin pentru prevenirea eficientă și combaterea corupției în sectorul justiției din Moldova”. La elaborarea proiectului de lege s-a ținut cont de recomandările Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției.

În același timp, în programul audiovizual „De facto” din aceeași zi, cu Stanislav Pavlovski în calitate de invitat, s-au discutat unele subiecte care au fost discutate și în cadrul programului „Большая игра”, cum ar fi: numirea Procurorului General, amendamentul care extinde noțiunea de „trădare de Patrie” în Codul penal al Republicii Moldova, votat în Parlament, și alegerile prezidențiale. Subiectul cu privire la modificarea noțiunii de „trădare de Patrie” a fost discutat și în cadrul programului „De facto” din ziua de 05 iunie 2024.

¹ <https://gagauzinfo.md/news/life/den-zaschiti-detei-v-komrate-dlya-yunih-zhitelei-organizuyut-dva-prazdnika>

² <https://www.gagauzia.md/ru/tyisyachi-detei-vmeste-s-roditelyami-prinyali-uchastie-v-prazdnike-ko-dnyu-zashchityi-detei-v-komrate.html>

³ <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactenormative/tabid/61/LegislativId/6928/language/ro-RO/Default.aspx>

Această abordare denotă lipsa imparțialității și a bunei-credințe a moderatoarei, având ca scop nu doar amplificarea mesajelor invitaților, ci și influențarea publicului prin repetarea aceluiași punct de vedere în limbi diferite.

În cadrul buletinului de știri din 05 iunie 2024, în declarația bașcanei UTA Găgăuzia și a președintelui APG se conțin expresii acuzatoare la adresa autorităților publice centrale și a partidului de guvernământ, Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS), acestea fiind: *„Și de această dată autoritățile centrale ignoră complet Adunarea Populară și Comitetul Executiv al Găgăuziei”* și *„... partidul de guvernământ PAS implementează o strategie de lichidare a statutului juridic special al Găgăuziei”*. Este de specificat că lipsește poziția partidului PAS față de acuzațiile lansate de conducerea Găgăuziei. Astfel, nu s-a asigurat prezentarea principalelor puncte de vedere aflate în opoziție, aceasta fiind una dintre rigorile de bază ale informării corecte în cadrul programelor de știri. În același context, este de remarcat faptul că afirmația de la finalul reportajului: *„Anterior ministrul infrastructurii și dezvoltării regionale comentând incidentul cu bașcanul a declarat: „Nu doresc să lucrez cu grupuri criminale”*” nu poate fi considerată drept poziția partidului de guvernământ PAS, vizat în acuzațiile conducerii UTA Găgăuzia.

În cadrul programului audiovizual „Диалог в студии” din 05 iunie 2024, invitatul a făcut mai multe afirmații cu caracter acuzator în adresa autorităților publice centrale ale Republicii Moldova, de exemplu: *„Это внедрение той политики, которая провозглашена центральной властью, разделить гагаузское общество, внести клин между примарским корпусом и региональными властями”*; *„И мы убедились в очередной раз, что наши коллеги с центра не имеют ни одного абсолютно аргумента, подтверждающего правильность выбранного им курса, кроме как одного – навредить и свести на нет автономию”*; *„Отсутствие желания наших политиков, находящихся у власти, следовать буквы и духу закона в особо правовом статусе Гагаузии, да и Конституции ...”* etc. Pe parcursul programului, furnizorul nu a întreprins măsuri pentru a echilibra discuția, alegând să nu intervină atunci când invitatul a adus acuzații, moderarea dezbaterii fiind insuficientă. Publicul a fost informat unilateral, având acces doar la poziția invitatului, fără a beneficia de clarificări sau context suplimentar, ceea ce a limitat înțelegerea completă a subiectului dezbătut și favorizarea liberei formări a opiniilor.

Subiectul din buletinul de știri din 06 iunie 2024 s-a axat pe sistarea activității *„unicului transport social gratuit, destinat categoriilor social vulnerabile: persoanelor vârstnice, copiilor și persoanelor cu dizabilități”* și a prezentat acțiunile ANTA ca fiind ilegale și nemotivate: *„... сотрудники агентства сняли номерные знаки с микроавтобуса социальный транспорт «НАШ»”, „двумя неделями ранее сотрудники ANTA сняли номера и поместили на штрафплощадку социальный междугородний автобус ...”, „Сегодня никакого спуска не спрашивали, просто подошли и сняли номера”* etc.

În știre lipsește poziția ANTA referitor la problema reflectată. Neprezentarea poziției ANTA este argumentată de redacție în felul următor: *„... Мы пытались связаться с Национальным агентством автомобильного транспорта, но на телефонный звонок сотрудник ANTA не ответил.”*

Totodată, în data de 04.04.2024, ANTA a publicat pe site-ul web oficial al instituției comunicatul de presă, în care autoritatea informează că *„urmare a sesizărilor parvenite din partea operatorilor de transport rutier, dar și a informațiilor din spațiul public, a inițiat activități de verificare și control pentru a stabili conformitatea activității Asociației Obștești „Centrul Comunitar Anticriză” în partea ce ține de prestarea serviciilor de transport rutier de persoane prin servicii regulate în trafic internațional și municipal ... În urma verificărilor efectuate s-a constatat că asociația nu este înregistrată în Registrul operatorilor de transport rutier, însă activitatea desfășurată ține de domeniul transportării gratuite a persoanelor din regiune. Respectiv, serviciile de transportare a persoanelor se efectuează zilnic, conform unui program și pe trasee prestabilite, puncte de pornire/sosire și puncte intermediare, iar beneficiarii serviciului prestat sunt nu doar persoanele care aparțin unui grup social defavorizat... În urma verificărilor efectuate, pentru încălcările constatate, fața de A.O. „Centrul Comunitar Anticriză” au fost*

aplicate sancțiuni sub formă de amendă persoanei fizice, conform prevederilor art. 197 alin. (16) Cod Contravențional, și persoanei juridice, A.O. „Centrul Comunitar Anticriză”, pentru comiterea contravenției prevăzută de art. 197 alin. 29 al aceluiași Cod.”⁴

În cadrul acestui reportaj, serviciul public regional de televiziune nu a asigurat prezentarea informației sub aspect factologic, cu o abordare credibilă și imparțială a evenimentelor, cu reflectarea echilibrată a diferitor opinii.

Serviciul de televiziune „TV-Găgăuzia” a încălcat principiile fundamentale ale jurnalismului echidistant și obiectiv, esențiale pentru informarea corectă și completă a publicului. Lipsa echilibrului și omisiunile de detalii relevante denotă o abordare părtinitoare. Prezentarea unilaterală a informațiilor și omisiunea intenționată a detaliilor importante duce la crearea unor percepții distorsionate asupra evenimentelor și problemelor prezentate. Este esențial ca serviciile media audiovizuale să prezinte diversitatea opiniilor și prezentarea tuturor aspectelor relevante pentru ca publicul să aibă o imagine completă și echilibrată. În urma constatării încălcărilor, este esențial de subliniat rolul serviciului public de televiziune privind informarea corectă și echilibrată pentru a sprijini o societate bine informată și democratică.

În acest context, sunt relevante prevederile **art. 13 alin. (6) lit. a)** din CSMA, care stipulează următoarele: *„În cadrul programelor audiovizuale de știri și de dezbateri, de informare în probleme de interes public, de natură politică, economică, socială sau culturală trebuie să fie respectate următoarele cerințe: a) asigurarea imparțialității, echilibrului și favorizarea liberei formări a opiniilor, prin prezentarea principalelor puncte de vedere aflate în opoziție, în perioada în care problemele sunt în dezbateri publică.”*

Totodată, în cadrul buletinului de știri din 06 iunie 2024, în subiectul despre ședința Consiliului sătesc din Congaz, Mihail Vlah, consilierul bașcanei, a fost prezentat în calitate de activist civic. De menționat că în subiectul intitulat „Сегодня отмечается 225 лет со дня рождения А.С. Пушкина” din același buletin de știri Mihail Vlah a fost prezentat deja în calitate de consilier al bașcanei.

La fel, în programul audiovizual „Общественный интерес”, moderatoarea a prezentat trei invitați ca fiind „activiști civici”, fără a specifica calitatea lor politică. Această abordare contravine prevederilor legislației în domeniul audiovizualului, care stipulează clar obligația de a informa publicul despre afilierea politică a invitaților. Vasili Novac, Irina Patosca și Tatiana Pamucciu sunt implicați⁵⁶ în activitatea Blocului Politic „Victoria/Pobeda” afiliat lui Ilan Șor.

Este important de menționat că, deși blocul politic reprezentat de invitați nu este înregistrat oficial de Comisia Electorală Centrală, acesta desfășoară activitate politică în Republica Moldova, dispunând de atributele care permit identificarea sa. Activitatea politică a acestui bloc se manifestă prin organizarea de campanii de sensibilizare și implicarea în dezbateri publice cu scopul de a influența deciziile politice și de a mobiliza susținători⁷⁸⁹.

În acest context, transparența în prezentarea informațiilor este esențială pentru ca publicul să fie pe deplin informat despre influențele și pozițiile exprimate în cadrul programului audiovizual.

⁴ <https://anta.gov.md/content/anta-sus%C8%9Bine-crearea-condi%C8%9Bililor-echitabile-pentru-o-concuren%C8%9B%C4%83-corect%C4%83-%C3%AEEn-transportul>

⁵ <https://nokta.md/zamnachalnika-upravleniya-ispolkoma-gagauzii-pomeshhjon-pod-arest-po-delu-o-nezakonnom-finansirovanii-partii/>

⁶ <https://www.md.kp.media/daily/27589/4940664/>

⁷ <https://www.vedomosti.ru/politics/articles/2024/08/17/1056308-kak-prohodil-sezd-bloka-pobeda>

⁸ <https://unimedia.info/ro/news/af02c2bec7d108bf/protest-la-curtea-de-apel-blocul-victorie-a-organizat-inca-o-actiune-impotriva-deciziei-cec.html/amp>

⁹ <https://orhei.md/index.php?pag=news&id=736&rid=7795&l=ro>

Astfel, sunt încălcate prevederile **art. 13 alin. (9) din CSMA**: „În programele audiovizuale de știri și de debateri, furnizorii de servicii media trebuie să asigure prezentarea echilibrată a reprezentanților puterii și ai opoziției. Prezentatorii și moderatorii trebuie să precizeze calitatea politică a persoanelor care își exprimă punctul de vedere în probleme de interes public.”

Analiza conținuturilor supuse controlului reliefează influența factorului politic regional asupra politicii editoriale a serviciului de televiziune „TV-Găgăuzia”. De la alegerea temelor până la invitați, o coordonare a discursului/mesajului mediatic iese în evidență în special în cadrul programelor audiovizuale, dar și în știri, atunci când sunt abordate subiecte legate de relația unor reprezentanți ai autonomiei cu autoritățile publice centrale sau de acțiunile bașcaneii. Furnizorul public de servicii media induce în eroare beneficiarul de informație prin abordarea unilaterală, superficială și insuficient documentată a faptelor și evenimentelor, fiind omisă sarcina realizării misiunii unui serviciu public de televiziune.

Un program audiovizual („Общественный интерес” din 04 iunie 2024) în care 4 din 5 invitați sunt angajați politic ai unei singure forțe politice, dar sunt prezentați ca activiști civici, și care îl atacă pe al cincilea invitat, opinia căruia este solicitată pentru a echilibra discuția, acoperă formal obligativitatea furnizorului de servicii media de a prezenta toate opiniile/diferite opinii cu referire la același subiect. În esență, moderatoarea nu-și îndeplinește rolul de a se asigura că telespectatorii au toate detaliile și contextul necesar pentru a-și putea crea propria opinie despre subiectul discutat. De asemenea, furnizorul nu se îngrijește să obțină răspunsul la întrebarea-cheie privind proiectul „GagauziaLand”, și anume care sunt sursele de finanțare ale acestuia și cât de legale sunt ele. Menținerea discuției în aspecte de formă, bazate pe generalizări (*у нас идет развитие, они этого не хотят; меценат откликнулся на просьбу людей* etc.) și cu apel la emoții (*давайте оставим детей в покое!*) nu au elucidat esența problemei, ci doar au fortificat mesajul că autoritățile publice centrale, ilegal și cu intenția de a dăuna cetățenilor din autonomia găgăuză (acțiune dintr-un „plan” mai amplu de lichidare a autonomiei), pun piedici în procesul de realizare a unui proiect social, caritabil și total transparent al bașcaneii și echipei sale.

La fel, majoritatea programelor audiovizuale supuse controlului abordează o multitudine de subiecte (între 7 și 10 subiecte supuse discuției în mediu într-o oră de emisie), caracterul abordării fiind unul superficial și bazat în special pe percepții (se creează impresia că mulți despre asta vorbesc etc.) și opinii neargumentate (moldovenii nu vor alege un președinte etnic găgăuz, în țară este dictatură totală, cenzura este instaurată în toate domeniile, modificările introduse în lege în jurul noțiunii de „trădare de Patrie” au fost făcute pentru a reduce la tăcere vocile incomode etc.), decât pe fapte verificate. Astfel, beneficiarul de informație rămâne cu mesajele declarative, fără context și explicație detaliată și suficient documentată, și nu are timp să pătrundă esența sau să chestioneze cele auzite.

Un efort de echilibrare și prezentare proporțională a faptelor/evenimentelor ce vizează regiunea și țara în ansamblu transpare parțial în edițiile de știri în limba română, dar și în știrile în limba rusă care vizează subiecte sociale fără substrat politic. În acest sens, contrastul cu programele de debateri este cu atât mai evident, accentuând puternic abordarea „noi-ei” și a unui „dușman” în persoana puterii centrale, care în știri este puțin spre deloc sesizabilă. Furnizorul de servicii media, în special în programele în limba rusă, apelează constant fie la întrebări închise, care practic obligă interlocutorul să fie de acord cu afirmațiile moderatorului (*nu-i așa că/ **не так ли** ... răspunsul este evident, dar .../ответ очевиден но, ...*), fie la mini-monologuri, în care sunt amestecate fapte, opinii, jumătăți de adevăr, informații neverificate, pe care invitații le dezvoltă (*А как теперь быть, измена родине – это очень серьезная статья и я вам хочу сказать, что вот, журналисты, да, очень многие, в кулуарах, разговаривают, думают **теперь нельзя ни высказать свою точку зрения и так далее.** Одно дело – политическая оппозиция, но и журналисты об этом задумываются и спрашивают друг у друга, как себя дальше*

вечту ...). În același context, se recurge constant la generalizare pentru a amplifica o percepție pentru care nu sunt prezentate argumente cu substrat factologic real și/sau suficient.

Felul cum sunt prezentate evenimentele în conținuturile analizate ar presupune că în autonomia din sudul țării nu există decât o opinie cu privire la subiectele abordate. Totuși, niciun primar, de exemplu, din cei care au fost invitați la întâlnirile cu secretarii de stat, nu a fost invitat în programe audiovizuale pentru a-și prezenta punctul de vedere. Astfel, imaginea despre realitate, prezentată de serviciul de televiziune „TV-Găgăuzia”, este distorsionată, incompletă și lipsită de pluralism autentic, nemimat. Aceste practici nu sunt compatibile cu misiunea unui furnizor de servicii media și, mai cu seamă, a unuia finanțat din bani publici.

În acest context, sunt relevante prevederile **art. 13 alin. (1) lit. b)** din CSMA, care stipulează următoarele: *„În virtutea dreptului fundamental la informare, furnizorii de servicii media trebuie să respecte următoarele exigențe: să informeze cu privire la un fapt sau un eveniment corect, iar informația să fie verificată și prezentată în mod imparțial și cu bună-credință.”*

II. La data de 22.07.2024, CA a recepționat petiția f/nr. din partea dlui Petru Macovei, director executiv al Asociației Obștești „Asociația Presei Independente”, prin care solicită sancționarea furnizorului de servicii media Compania Publică „Găgăuziia Radio Televizionu” pentru încălcarea prevederilor CSMA privind obligația de a asigura informarea corectă și interdicția de răspândire intenționată a informațiilor false în cadrul programului audiovizual „Большая Игра” din 17 iunie 2024, difuzat de serviciul de televiziune „TV-Găgăuzia”.

Petiționarul susține următoarele: *„în ediția de pe 17 iunie 2024 a emisiunii „Большая Игра”, invitatul Grigory Diulgher a transmis mai multe mesaje false și speculative, iar moderatoarea Nina Dimoglo nu a intervenit pentru a clarifica temeinicia unor afirmații vădit false ale invitatului. Mai mult decât atât, prin întrebările și comentariile pe care le-a făcut, moderatoarea însăși a validat unele speculații, lăsând să se înțeleagă că acestea corespund adevărului. Contrar legislației, postul GRT nu a asigurat pluralismul de opinii, pe parcursul întregii emisiuni fiind prezentată o singură opinie asupra evenimentelor din țară, iar acuzațiile nu au fost echilibrate prin prezentarea și a altor puncte de vedere. Astfel, în prezentarea emisiunii pe canalul de Youtube al Gagauziya Radio Televizionu este indicat: „С депутатом НСГ Григорием Дюльгером в новом выпуске программы „Большая игра” говорим о политических и экономических процессах в Гагаузии, фальсификациях на выборах, референдуме, реорганизации судов и апелляционных палат в Молдове. Обсуждаем деятельность республиканских оппозиционных партий, влияние Кишинёва на Гагаузию, работу руководства автономии.”*

În cursul emisiunii, unul din mesajele transmise de invitat și validat de moderatoare a fost că viitoarele alegeri vor fi fraudate, după cum se poate vedea din descifrarea de mai jos. (de la minutul 31.20)

Н. Димогло: „Список стран, где будет голосование по почте, расширили: кроме США и Канады, туда попали Норвегия, Швеция, Финляндия и Исландия. Верите ли вы в то, что этот законопроект позволит сфальсифицировать выборы?”

Г. Дюльгер: „Я не верю, я знаю. Как раз этот законопроект ради этого и был принят нашей властью, чтобы сделать фальсификации, потому что никто не сможет проконтролировать в этих странах кто там, что отправит ...”

De asemenea, petiționarul remarcă că *„moderatoarea a avut un comportament partizan pe întreaga durată a emisiunii, manifestat prin aprecierile personale pe care le dădea în întrebările adresate invitatului. Astfel, atunci când a abordat subiectul schimbării hărții judecătoreștilor din Moldova, moderatoarea a afirmat că (minutul 8.04): „Складывается такое впечатление, у людей, многие это обсуждают, что Гагаузию хотят лишить автономии. Сначала, залезли к нам в бюджет, да, если можно так сказать грубо, в карман, потом не признали башкана, теперь мы видим, что*

происходит с системой юстиции. На ваш взгляд, в лоб вас спрошу, нас хотят лишить автономии или нет? ”.

În continuare, invitatul a transmis diverse alegații speculative în susținerea tezei că autoritățile centrale „șantajază” primarii din regiune, își doresc „lichidarea” autonomiei găgăuze, moderatoarea și invitatul au mai afirmat că autoritățile centrale „atacă transportul social din Găgăuzia”, locuitorii din regiune ar fi etichetați ca „separatiști”, iar „primele victime” ale noilor prevederi legislative care sancționează trădarea de Patrie vor fi anume locuitorii Găgăuziei etc.

Invitatul și moderatoarea emisiunii le-au inoculat telespectatorilor că Ambasada SUA le indică autorităților Republicii Moldova cum să acționeze pentru „lichidarea” autonomiei. (de la minutul 10.02)

Г. Дюльгер: „[...]Я думаю, что митинги, протесты должны быть, и не только у Конституционного суда, но я думаю, что и у главного посольства»

Н. Димогло: „Это у посольства США?”

Г. Дюльгер: „Да, все указания и они дают полный карт-бланш нашим властям атаковать автономию.” (de la minutul 14.06)

Н. Димогло: „Почему Вы думаете, что посольство США имеет какое-то отношение или влияние на центральные власти, в этом диалоге Кишинёв-Комрат?”

Г. Дюльгер: „Ну, мы же не вчера родились, следим, анализируем, проводим некую аналитику, когда все указания делаются с посольства и с их молчаливого согласия, возможно, даже в некоем смысле дают указания.”

În concluzie, ediția de pe 17 iunie 2024 a emisiunii „Большая Игра” de la postul de televiziune GRT au fost repetate un șir de narațiuni propagandistice mai vechi și acuzații fără dovezi plauzibile, dar care, prin repetitivitate și prin lipsa replicii celor vizați direct, influențează percepția și conduc la dezinformarea audienței.”

În temeiul prevederilor art. 83 alin. (2) din CSMA, precum și în scopul examinării obiective a tuturor circumstanțelor sesizate, prin scrisoarea nr. 1451 din 23.07.2024, CA a solicitat furnizorului de servicii media Compania Publică „Găgăuziia Radio Televizionu” prezentarea opiniei instituției referitor la cele invocate în petiție și prezentarea înregistrării video a programului audiovizual menționat de petiționar.

Prin scrisoarea nr. 229 din 25.07.2024, Compania Publică „Găgăuziia Radio Televizionu”, fondatoarea serviciului de televiziune „TV-Găgăuzia”, a comunicat următoarele: „Cu referire la conținutul petiției Asociației Presei Independente adresate Consiliului Audiovizualului la 22.07.2024 prin care se cere sancționarea Furnizorului de Servicii Media Companiei Publice Găgăuziia Radio Televizionu pentru încălcarea prevederilor CSMA privind obligația de a asigura informarea corectă și interdicția de răspândire intenționată a informațiilor false în emisiunea „Большая Игра” din 17.06.2024 cu moderatoarea Nina Dimoglo, invitatul Grigory Diulgher, ne exprimăm dezacordul absolut cu insinuările care sunt expuse, or, în cadrul emisiunii date, moderatoarea a formulat întrebările având la bază ca prima sursă – părerile unor experți, a reprezentanților puterii și opoziției, a organizațiilor obștești precum și declarațiile politicianilor ș.a.

Potrivit învinuirilor aduse în petiție prin care s-a invocat faptul că atât invitatul a transmis, iar moderatoarea a validat mesajul precum că viitoarele alegeri vor fi fraudate pe fonul introducerii modalității de votare prin corespondență la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și referendumul republican constituțional din 20 octombrie 2024.

Ținem să aducem la cunoștință următoarele: în această secvență care se referă la posibile falsificări a alegerilor, moderatoarea a citat păreri și surse, declarațiile unor organizații și politicieni, care de nenumărate ori și-au expus temerile vizavi de introducerea în legislația electorală a modificărilor, în mai puțin de un an până la alegeri, care pot duce la falsificări în timpul procesului electoral. Aici moderatoarea a ținut cont de:

1.1 Opiniilor membrilor Comisiei de la Veneția

- Decizia Comisiei de la Veneția din 24 iunie 2024;

- Decizia Comisei de la Veneția din 5 octombrie 2023:

1.2 Opiniilor unor Deputați și politicieni

Totodată ținem să vă reamintim că în legislativul suprem al Republicii Moldova, Blocul Comuniștilor și Socialiștilor de opoziție a votat împotriva introducerii „votului pilot prin corespondență” și a multor alte inițiative electorale. Opoziția a acuzat în repetate rânduri președintele și partidul de guvernământ că intenționează să falsifice rezultatele viitoarelor alegeri prezidențiale în acest fel. De asemenea, opoziția a atras atenția în repetate rânduri asupra discriminării migranților moldoveni care sunt concentrați masiv în Israel, Italia și Rusia.

O serie de politicieni din opoziție au vorbit, de asemenea despre acest lucru:

Ион Чебан: Инициатива голосования по почте неконституционна (point.md)

Филат: Выборы будут сфальсифицированы, интерес Санду – получить мандат (point.md)

Драганча: Инициатива голосования по почте вызывает беспокойство (point.md)

Додон о голосовании по почте: "Остальные должны голосовать с помощью голубей?" (point.md)

Кику о голосовании по почте: "Попадают ли в категорию крупных стран Россия, Китай?" (point.md)

1.3 Deputați și politicieni europeni

- Итальянский депутат: Закон о голосовании по почте нарушает всеобщее право голоса (point.md)

1.4 Fost șef al CEC

- Юрий Чокан: Голосование по почте создает много рисков (point.md)

1.5 Experiența europeană

- Экс-премьеру Польши грозит обвинение из-за попытки голосования по почте (point.md)

- Proto-LEX рекомендует справедливый и инклюзивный подход к пилотному внедрению голосования по почте

1.6 Experți și avocați:

- Мнения бывшего судьи ЕСПЧ Станислава Павловского, юриста Павла Мидригана, адвоката Юрия Мэрджияну

- Кырнац о голосовании по почте: Должно быть либо для всех, либо ни для кого (point.md)

2. Cu privire la:

„Oamenii au impresia, mulți discută că vor să priveze Găgăuzia de autonomie. În primul rând, au intrat în bugetul nostru, ca să mă exprim direct, în buzunare, apoi nu l-au recunoscut pe bașcan, acum vedem ce se întâmplă cu sistemul de justiție”. Pentru a clarifica cele expuse, explicăm că această întrebare s-a bazat și pe opiniile următoarelor surse:

2.1 Despre TVA

- <https://t.me/gagauzportal/8920>

- Вынесет ли Конституционный суд окончательное решение по «делу НДС» 22 февраля? Мнения (grt.md)

- Конституционный суд приостановил решение о возврате НДС компаниям в Гагаузии из местного бюджета (nokta.md)

- Так или иначе, Гагаузию лишат НДС. В PAS комментируют решение Конституционного суда (gagauzinfo.md)

- Поправка о возмещении НДС в Гагаузии признана неконституционной (poi.md)

- Экономические агенты Гагаузии недовольны тем, что им не возвращают НДС (poi.md)

- БКС оспорил закон о порядке возмещения НДС гагаузским предприятиям (poi.md)

2.2 Despre sistemul de justiție din Găgăuzia

- Закон об особом правовом статусе Гагаузии (Гагауз Ери)

- Гагаузские депутаты просят Санду «не ликвидировать суды в Гагаузии» — что тут не так (nokta.md)

- "Неуважение к Гагаузии". Новую карту судов, подписанную Санду, раскритиковали в Исполкоме (gagauzinfo.md)

- Исполком и НСГ Гагаузии обратятся в Конституционный суд по поводу «пересмотра карты судов» (infotag.md)
- Ликвидировать автономию Гагаузии призвал молдавский политик (gagauzinfo.md)
- 2.3. *Relațiile dintre Guvern și Bașkan*
- Боцан: "не понимаю, почему Санду до сих пор не утвердила" Гуцул членом правительства (gagauzinfo.md)
- Башкан Гагаузии и председатель Народного собрания Гагаузии теперь не входят в Национальную комиссию по евроинтеграции (tuk.md)
- Башкан Гагаузии пожаловалась, что ее не пустили на заседание совета регионального развития при правительстве (newsmaker.md)
- "Для защиты чести и достоинства": глава Гагаузии подала в суд на "гражданку Санду" (gagauzinfo.md)
- Речан, о Гуцул и действиях "пятой колонны": "Мы продолжим выявлять людей, которые подрывают молдавское государство" (jurnal.md)
- Заранее зная о результате? Гуцул подала в суд на Гросу (gagauzinfo.md)

3. G. Dulger: (... Cred că ar trebui să fie mitinguri, proteste și nu numai la Curtea Constituțională, ci cred că și la ambasada principală>

N. Dimoglo: <Este la Ambasada SUA?>

G. Dulger: (Da, toate instrucțiunile, și ele dau autorităților noastre carte blanche completă pentru a ataca autonomia>
(minutul 14.06)

N. Dimoglo: <De ce credeți că Ambasada SUA are vreo relație sau influență asupra autorităților centrale în acest dialog Chișinău-Comrat?>

G. Dulger: <Ei bine, nu ne-am născut ieri, urmăm, analizăm, efectuăm eco-analiză, când toate instrucțiunile sunt făcute de la ambasadă și cu acordul lor tacit, poate chiar într-un anumit sens dau instrucțiuni>.

În acest moment, de către moderatoare a fost adresată oaspetelui o întrebare cu substrat de concretizare pentru a clarifica semnificația expresiei "ambasada principală".

Reieșind din conținutul petiției Asociației Presei Independente considerăm că se încearcă de a exercita presiunea asupra Companiei Publice GRT cât și a jurnalistului Dimoglo Nina, deoarece toți telespectatorii și cetățenii - au dreptul să cunoască opinii și puncte de vedere diferite. Considerăm că prin așa modalitate se urmărește tendința de a se îngradi libertatea de a primi și transmite informații și idei fără nici un amestec din partea autorităților publice și a altor organizații – care este prevăzută în drepturile mele de Convenția Europeană a Drepturilor Omului (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, articolele 5, 32 din Constituția Republicii Moldova, articolele 10, 13, 15 din Codul Serviciilor Media Audiovizuale al RM).

Presiunea asupra jurnaliștilor, în special în ajunul ciclului preelectoral, pune la îndoială democrația și libertatea de exprimare din țara noastră. ”

Astfel, în conformitate cu prevederile art. 75 alin. (4) lit. a) și ale art. 83 alin. (3) lit. c) din CSMA, CA a supus controlului programul audiovizual „Большая Игра” din 17 iunie 2024 prin prisma celor invocate de petiționar și a informațiilor prezentate de furnizorul de servicii media.

Totodată, este de menționat că, prin Decizia CA nr. 209 din 09.08.2024, având în vedere faptul că unele subiecte abordate în programul audiovizual „Большая Игра” din 17 iunie 2024, difuzat de serviciul de televiziune „TV-Găgăuzia”, fac obiectul controlului inițiat prin Decizia CA nr. 185 din 05.07.2024, în scopul examinării obiective a tuturor circumstanțelor sesizate, a fost prelungit termenului de examinare a petiției din partea dlui Petru Macovei cu cel mult 15 zile lucrătoare, în conformitate cu prevederile art. 83 alin. (4) din CSMA, și conexată această procedură administrativă cu controlul dispus din oficiu, în conformitate cu prevederile art. 80 din Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2018.

Rezultatele controlului au atestat că programul audiovizual „Большая Игра” din 17 iunie 2024 a fost difuzat de serviciul de televiziune „TV-Găgăuzia” și publicat pe site-ul web oficial al furnizorului de servicii media¹⁰. Moderatoarea programului a fost Nina Dimoglo, iar invitatul a fost Grigory Diulgher, deputat în APG.

În cadrul programului audiovizual, au fost puse în discuție subiecte referitoare la revizuirea hărții judiciare, procesele politice și economice din Găgăuzia, falsificarea alegerilor, referendumul din 20 octombrie 2024, precum și noile prevederi legislative care sancționează trădarea de Patrie.

Programul audiovizual începe cu prezentarea unor afirmații făcute de către Grigory Diulgher:

[00:00] *„Идёт планомерная атака каждый день на автономию”, „Попытались объяснить, но понимаем, что люди, которые предлагают все вот эти изменения они в жизни даже не то, что не читали, они не видели закон об особом правовом статусе Гагаузии. Нормальные, аргументированные доводы они просто не слышат и не хотят слышать”, „Еще раз говорю, что я не возьму этот бюллетень, я считаю, что автономия не должна участвовать в этом референдуме. Нам сейчас не нужно учитывать геополитическую ситуацию в мире и играть сейчас с этими референдумами. Мы знаем, почему этот референдум анонсировали, с той целью, чтобы вытащить как можно больше людей на выборы и соответственно сделать все возможное с фальсификацией этих выборов.”*

Primul subiect discutat în cadrul programului se referă la întâlnirea unor reprezentanți ai autorităților publice centrale (ministerele justiției, infrastructurii și dezvoltării regionale, muncii și protecției sociale și agriculturii și industriei alimentare) cu primari din Găgăuzia, deputați ai APG și reprezentanți ai Comitetului Executiv al UTA Găgăuzia.

[02:35] La întrebarea moderatoarei: *„Можете поподробнее рассказать, что произошло? **Вас может быть не пускали на встречу, может были какие-то препятствия.** Как вот все это проходило?”*, invitatul a negat că au fost provocări, dar a menționat: [04:08] *„Самое интересное и смешное, когда пришли, удивились, почему мы пришли, депутаты Народного собрания, исполнительная власть. Вот мы пришли, анонсировали встречу с примарами, постфактум, да. Первым выступал Министерство юстиции, госсекретарь, и такая фраза „Вот мы пришли посоветоваться по судебной карте с примарами”. О чём можно посоветоваться по судебной карте? Вы приняли, Парламент, во втором чтении, этот законопроект, и здесь, постфактум, вы пришли типа посоветоваться... Просто, извините за выражение, это настолько неуважение и делают из нас, извините за выражение, в кавычках, пытаются сделать дураков. Если вы хотели посоветоваться действительно, вы должны были прийти до принятия этого законопроекта, во время слушаний, это первое.”*

În continuare, fiind întrebat cum a aflat despre întâlnire și de ce a luat decizia de a merge acolo, invitatul a răspuns: [05:47] *„Узнал я об этой встрече от нашего примара, в первую очередь, он сказал что анонсированна встреча с определёнными министерствами потом уже спросил у некоторых коллег которые подтвердили, да, они слышали об этой встрече. Получается **цыганская реклама** прошла...”*

[07:40] Moderatoarea: *„Я напому нашим телезрителям, что Народное собрание Гагаузии, оно негативно относится к проекту по реорганизации судебных инстанций. Напому, что эта реорганизация предусматривает **ликвидацию суда Вулканешт** и объединение Апел. палаты Комрата с Кагульским Апелляционным судом. **Вы знаете, вот, складывается, вообще, такое странное впечатление, что у людей, у многих людей, многие это обсуждают, что Гагаузию***

¹⁰ <https://grt.md/bolshaya-igra-grigorij-dyulger-pro-gagauziyu-reorganizacziyu-sudov-vybory/>

хотят лишить автономии. Сначала, значит, залезли к нам в бюджет, да, к нам, можно так сказать, грубо, в карман, потом не признали башкана, теперь мы видим, что происходит с системой юстиции. Вот на ваш взгляд, все-таки, в лоб вас спрошу, нас хотят лишить автономии или нет?”

[08:29] Invitatul a afirmat: „Я соглашусь с вами, действительно, эти опасения, которые есть у наших жителей и то, что происходит последнее время с пресловутым НДС-ом, хоть нам чуть-чуть частично удалось его отстоять, но, по факту, всё равно, мы часть должны заплатить. **Идёт планомерная атака каждый день на автономию**, и к моему великому сожалению, это действительно. Вот мы даже с коллегами, на встрече с примарами, обсуждали этот вопрос, и я высказался, **это не очередное нападки на одной из полномочий? Это действительно последняя, одна такая структура, которая очень важная, да. Если и её лишают, то действительно автономию практически полностью ликвидируют.**”

[09:15] Moderatoarea: „Ну хорошо, что тогда Народное собрание будет делать вот с этим проектом по реорганизации судебных инстанций? **Будут ли какие-то, может быть, протесты в Кишиневе, перед зданием Конституционного суда, как было, вот, с законопроектом об изменении бюджета?**”

La minutul 10:01 invitatul a menționat: „... Я думаю, что митинги, протесты, соответственно, должны быть и не только у Конституционного суда, а я думаю, что у главного посольства”.

Moderatoarea a concretizat: „Это у посольства США?”, iar invitatul a afirmat: „**Откуда дают все указания и дают полный карт-бланш нашим властям атаковать автономию**”, după aceasta moderatoarea nu a intervenit, dar a formulat următoarea întrebare.

În cadrul discuției despre decizia Curții Constituționale privind restituirea TVA în autonomia găgăuză și modificările la lege propuse de deputatul Radu Marian, invitatul a menționat: [12:04] „**каждую неделю какие-то нападки на автономию**”, iar moderatoarea nu a reacționat.

În continuare moderatoarea a revenit la subiectul despre ambasada SUA: [14:06] „Почему вы думаете, что посольство США имеет какое-то вот отношение или влияние на центральные власти, в этом диалоге Кишинёв-Комрат?”

Invitatul a afirmat: „Мы же не вчера родились, следим, анализируем, проводим некую аналитику, **когда все указания делаются с посольства и с их молчаливого согласия. Возможно, даже в некоем смысле даже и даются все эти указания.**”

În cadrul programului moderatoarea s-a mai referit atât la modul în care s-a format Consiliul Regional pentru Dezvoltare UTA Găgăuzia, cât și la componența sa: [15:46] „Вот недавно, министр инфраструктуры, Андрей Спыну, он, так скажем, сформировал Советрегионального развития Гагаузии. Мы видели, что Гуцул приехала на эту встречу, её не пустили. Многих жителей автономии смутил один момент, председателем Совета Спыну был назначен Сергей Анастасов, мэр Комрата, и его заместителем мэр Вулканешт, господин Посмак. Можем ли мы, на ваш взгляд, говорить о тайных, может быть сепаратных, договоренностях между господином Спыну и нашими примарами или это просто идет конструктивная работа?”

[16:29] Invitatul: „Посмотрите, давайте начнем сначала, 4 года назад, когда в автономии заработал этот Совет по Региональному Развитию, тогда по регламенту этого Совета, Башкан Гагаузии является председателем данного Совета, да, и представляли еще три примара и, как раз тогда, наши примары избрали мэров городов в этот совет, которые должны представлять интересы не только своих городов, но и всю Гагаузию. Но, к великому сожалению, вот даже на встрече с нашими примарами, **хотя бы один населенный пункт, одно село, получило за эти годы какие-то проекты? – нет. Только получили города, до сих пор Комрат и Чадыр-Лунга и сейчас, непосредственно, анонсировали, они пообещали Вулканештам**, по моему, если я не ошибаюсь, 14 миллионов, на ремонт Дома Культуры, да, когда в городе есть большие проблемы, когда закрываются МРЭО, неделю, полторы назад, да. Сейчас анонсировали, что закрывают профучилище, где там больше двухсот студентов набирается, плюс еще и педагогический коллектив. То есть, самое важное мы убираем и обратно даем какую-то

конфетку, скажем, замазываем глаза и я думаю, что это не только тайное договоренность, это получается, что показали какую-то шоколадочку, извините за выражение, в кавычках, обещали что-то и не понятно выполняют они это, но, я думаю, что здесь есть более важные моменты, что **определенных этих примаров взяли**, извините за выражение, **очень сильно на крючок** и поэтому они так себя ведут.”

La întrebarea moderatoarei despre activitatea bașcanei, a adjunctilor și a președintelui APG, invitatul a răspuns: [20:27] „... В последнее время, встречи проводятся в Российской Федерации, в Турецкой Республике, да. Ищут каналы, ищут возможности, как привлечь инвестиции в Гагаузию, плюс анонсировали там помощь нашим пенсионерам. Есть определенная работа, она видна, стараются, делают. Ну, и как у любой власти, где-то что-то не получается, есть определенные какие-то недочеты, поэтому в этой ситуации, когда **идут нападки на Гагаузию**, действительно, мы часто об этом говорим, в этой ситуации, действительно, должны все забыть о своих амбициях, о своих личных каких-то пристрастиях. Поэтому нужно объединяться и идти всем вместе в унисон и в работе и в отстаивании полномочий Гагаузии. И самое страшное это вообще **сохранение автономии Гагаузии.**”

În continuare s-a discutat despre activitatea APG, iar invitatul a afirmat: [21:54] „... **Начинает проглядываться некое понимание, что, действительно, ситуация очень накалена и что нужно всем вместе, сообща, стараться сохранить автономию.**”

[23:34] În contextul discuției despre reținerea actelor unor cetățeni la aeroportul din Chișinău, invitatul a menționat: „Вот у нас на носу выборы и будет возможность сделать правильный выбор, потому что то беззаконие, то во что превратили нашу страну и **полная диктатура во всех отраслях**, я думаю этому нужно положить конец.”

Moderatoarea a continuat cu întrebarea: [23:51] „Вы не боитесь попасть под санкции, как попал заместитель баишкана Гагаузии, под санкции Совета Европы, как попал Виктор Петров?”

[24:26] Invitatul: „Они сами себе, показывают людям, вроде бы, о нас заботу, где уважают, где права человека на первом месте, а на самом деле мы видим совсем другое. Если прежде, чем, даже по господину Петрову, да, включить в этот санкционный список, это как минимум должно быть какое-то уголовное дело в отношении этого человека, но нигде, ни в какой стране Европейского Союза и в Республике Молдова нет никакого уголовного дела, просто, **вот мне не нравится человек, он как-то высказывает свою позицию или свое мнение, которое отличается от властей**, всё, соответственно, его нужно в какие-то списки, в санкционные списки ввести. Это я думаю уже дно.”

[25:14] Moderatoarea: „Кстати, по поводу Петрова, **вот участились атаки Кишинёва на социальный транспорт**. Представители Национального агентства автотранспорта, они всячески препятствуют. Мы видим некоторые инциденты, где они не позволяют людям передвигаться на этом бесплатном социальном транспорте. Что на самом деле происходит, почему это происходит?”

Invitatul a afirmat: „Ну, смотрите, я не раз выходил, звонили наши водители, ну, по крайней мере, один из социальных транспортов также оказывает огромную помощь нашим жителям села Бешалма, людям пенсионного возраста, людям социально уязвимом категории людей. И мы выходили, доводы ANTA немножко нелепые, первоначально они говорили, что вот есть жалобы экономических агентов, трёх, да, и мы по этим жалобам реагируем. Ну, в итоге мы спрашивали, как нам быть. Первоначально, когда начинался этот проект, руководитель „Антикризисного штаба” подходил к ним, спрашивали, как мы можем регулировать эту деятельность, потому что это некоммерческая деятельность, учитывая, что „НАШ” является благотворительной организацией, соответственно, и помощь делается бесплатно социально уязвимым слоям населения. Они вроде бы сказали одно, а сейчас сами же себе противоречат. И как раз на этой неделе мы были, примары населённых пунктов, у кого есть данный социальный транспорт, возят чьих людей. Были у начальника отдела, попробовали тоже поговорить, потому что у нас отобрали и незаконно, да, и тех. паспорт, и номера сняли с автобусов, на что ANTA вообще не

имеет права. Они должны проверять коммерческих агентов, да, как они возят людей, безопасность людей, автотранспортное средство, все эти нормы соблюсти. А по этим вопросам, потому что, я еще раз поговорю, это некоммерческая организация и не подпадает, и при разговоре я понял, что, что бы не случилось, мы вот спрашивали, скажите нам, какие документы нужны, что мы должны ещё вам предоставить, что вы оставили покой, потому что хотим помочь нашим людям. **По разговору понятно, что это заказ сверху. Что бы мы не сделали, какие бы документы не предоставили, будут бомбить. То есть превратили все это в политику, к моему великому сожалению.**”

[28:46] Moderatoarea: „Парламент на этой неделе утвердил законопроект о поправках в закон об измене родины. Amnesty International констатирует, что правящая партия Молдовы пошла буквально на подлог и приняла еще более широкую трактовку измена родины. **Теперь получается, что измену можно применить к чему угодно и к кому угодно. То есть мы стоим перед риском, что любое критическое мнение в адрес власти, естественно, оно может быть расценено как измена родины. В связи с этим я хочу спросить вашего мнения. Не станут ли жители Гагаузии первыми жертвами этой поправки? На нас уже давно повесили, так скажем, ярлык сепаратистов.**”

[29:31] Invitatul a afirmat: „Да, вы очень правы, действительно первыми, кто подходит под этот закон, учитывая, какой **накал страстей, какие нападки идут на автономию.** Действительно, вот жители автономии, Приднестровья, потому что мы с ними как уже давным-давно тот **ярлык навесили на нас, что мы являемся какими-то сепаратистами.** Но, вообще, я же говорю, опять же, вернемся к директивам ЕС: права человека, демократия, свобода слова - принятие этого законопроекта говорит совсем... Не мыслим мы уже, наверное... перешили границы, власть имущие. Здесь анонсирует, что мы хотим в Европу, а принимают законопроекты, которые просто переворачивают здравый смысл. **Действительно, любой человек, который будет иметь определенное иное мнение, свою точку зрения выскажет относительно властей и относительно, куда должна страна двигаться, чтобы была экономически стабильная, да. Соответственно, этот человек сразу подпадает, под эту статью и его могут прийти спокойно закрыть.**”

[30:52] Invitatul: „Мне понравилось, когда несколько лет назад населенные пункты, советы населенных пунктов, примэрии очень быстро приняли декларацию о захваченном государстве. И вот сейчас, я думаю, что с принятием этого законопроекта, как раз нужно всем примэриям, по всем населенным пунктам Республики Молдова, объединиться и принять такую же **декларацию о захваченном государстве, потому что это идет полная диктатура.**”

[31:20] Un alt subiect pus în discuție în cadrul programului audiovizual a vizat proiectul de lege cu privire la includerea în lista țărilor în care se va desfășura votul prin poștă a încă patru țări, context în care moderatoarea a întrebat: „**Верите ли вы то, что этот законопроект позволит сфальсифицировать выборы?**”

Invitatul a afirmat: „**Я не верю, я знаю. Как раз этот законопроект ради этого и был принят нашей властью, чтобы сделать фальсификации, потому что никто не сможет проконтролировать в этих странах кто там, что отправит, да. Это первое. Во-вторых, смотрите, приняли эти страны, которые как раз именно находятся та диаспора, которая, как всегда, поддерживает эту власть, нынешнего президента... Сто процентов эта будет прямая фальсификация.**”

[34:13] Invitatul: „Мы знаем для чего этот референдум анонсировали, с той целью, чтобы вытащить как можно больше людей на выборы и чтобы сделать все возможное с **фальсификацией этих выборов.** Вот даже мы говорили чуть раньше с вами по поводу того же законопроекта по почте, это звено одной цепи”.

Totodată, moderatoarea l-a întrebat pe invitat despre șansele Maiei Sandu la alegeri și dacă promovarea vectorului european o va ajuta să treacă peste problemele momentan existente în țară, iar acesta a răspuns:

[36:10] „Я думаю, ничего ей не поможет, учитывая то, с какими лозунгами она пришла и практически ни одно обещание её предвыборное, тогда в платформе, ничего она не сделала и соблюла. **Одни антинародные законы, один хаос, коррупция выросла в сто раз, если не больше.** То, с чем она пришла, поэтому тот акцент, который она пытается увести людей, да, и опять же красивую картинку показать, что где-то у кого-то хорошо. Люди уже настолько стали умными и мудрыми и видят, что и насколько они ошиблись с этим выбором, и что происходит, когда непонятно куда тратятся финансовые средства, только не на благосостояние людей, не на поднятие экономики, все как раз наоборот, просто, извините за выражение, **привести страну к банкротству**”.

Din analiza de conținut a programului audiovizual „Большая Игра” din 17 iunie 2024, constatăm că narațiunea privind pretinsa intenție a autorităților centrale de „lichidare a autonomiei UTA Găgăuzia” este invocată frecvent în timpul discuției, fiind susținută de următoarele mesaje susceptibile de a constitui dezinformare:

1. Lichidarea Judecătoriei Vulcănești

„Самое интересное и смешное, когда пришли, удивились, почему мы пришли, депутаты Народного Собрания, исполнительная власть. Вот мы пришли, анонсировали встречу с примарами, постфактум, да. Первым выступал Министерство юстиции, госсекретарь, и такая фраза „Вот мы пришли посоветоваться по судебной карте с примарами”. **О чём можно посоветоваться по судебной карте? Вы приняли, Парламент, во втором чтении, этот законопроект, и здесь, постфактум, вы пришли типа посоветоваться...** Просто, извините за выражение, это настолько неуважение и делают из нас, извините за выражение, в кавычках, пытаются сделать дураков. Если вы хотели посоветоваться действительно, вы должны были прийти до принятия этого законопроекта, во время слушаний, это первое.”

Potrivit unui comunicat de presă emis de Parlamentul Republicii Moldova, „**Între prima și a doua lectură, documentul a fost supus unui amplu proces de consultări publice, la care au participat reprezentanți ai autorităților administrației publice responsabile în domeniu, ai Avocatului Poporului, ai Consiliului Superior al Magistraturii, ai UTA Găgăuzia și ai societății civile.**”¹¹

Cu privire la același subiect, moderatoarea a menționat: „Напомню, что эта реорганизация предусматривает ликвидацию суда Вулканешт и объединение Апелляционной палаты Комрата с Кагульским Апелляционным судом. **Вы знаете, вот, складывается, вообще, такое странное впечатление, что у людей, у многих людей, многие это обсуждают, что Гагаузию хотят лишить автономии.** Сначала, значит, залезли к нам в бюджет, да, к нам, можно так сказать, грубо, в карман, потом не признали башкана, теперь мы видим, что происходит с системой юстиции. Вот на ваш взгляд, все-таки, в лоб вас спрошу, нас хотят лишить автономии или нет?”

Invitatul a afirmat: „Я соглашусь с вами, действительно, эти опасения, которые есть у наших жителей и то, что происходит последнее время с пресловутым НДС-ом, хоть нам чуть-чуть частично удалось его отстоять, но, по факту, всё равно, мы часть должны заплатить. **Идёт планомерная атака каждый день на автономию, и к моему великому сожалению, это действительно.** Вот мы даже с коллегами, на встрече с примарами, обсуждали этот вопрос, и я высказался, **это не очередное нападки на одной из полномочий? Это действительно последняя, одна такая структура, которая очень важная, да. Если и её лишают, то действительно автономию практически полностью ликвидируют.**”

Este de menționat că, înainte de a formula întrebarea despre revizuirea hărții judiciare, moderatoarea programului, Nina Dimoglo, a reamintit despre poziția APG cu privire la proiectul de lege care prevede revizuirea hărții judiciare, după care a afirmat că reorganizarea presupune lichidarea Judecătoriei

¹¹<https://www.parlament.md/Actualitate/Comunicatedepresa/tabid/90/ContentId/11043/language/ro-RO/Default.aspx>

Vulcănești și a formulat o întrebare închisă prin care a sugerat răspunsul. Totodată, trebuie de specificat că nu a fost prezentat scopul reorganizării instanțelor judecătorești. În acest context, s-a atestat că invitatul a preluat retorica moderatoarei și a afirmat că, dacă va fi lichidată Judecătoria Vulcănești, autonomia practic va fi lichidată.

Prin urmare, nu doar invitatul programului, ci și serviciul public regional de televiziune, prin persoana moderatoarei, promovează ideea potrivit căreia prin „lichidarea Judecătoriei Vulcănești” se țintește „lichidarea autonomiei UTA Găgăuzia”.

Deși în cadrul programului audiovizual moderatoarea anunță despre „lichidarea Judecătoriei Vulcănești”, în fapt, „sediul secundar Vulcănești al Judecătoriei Comrat **se transferă** la Judecătoria Cahul, Judecătoria Cahul urmând să aibă sedii secundare în or. Taraclia, or. Cantemir și or. Vulcănești.”¹²

Totodată, FSMA nu a prezentat nici informația că „judecătorii și angajații din sediile redistribuite către alte instanțe își vor continua activitatea la locul actual de muncă. Singura deosebire este că, din punct de vedere administrativ, se va considera că activează în alte judecătorii.”¹³

În acest context, este de menționat că proiectul de lege a fost elaborat de Ministerul Justiției, având la bază „Raportul privind evaluarea reformei judiciare”, realizat în cadrul Proiectului Uniunii Europene „Sprijin pentru prevenirea eficientă și combaterea corupției în sectorul justiției din Moldova”. La elaborarea proiectului de lege s-a ținut cont de recomandările Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției.

2. Niciun sat nu a câștigat proiecte

O altă afirmație făcută de către invitat, de data aceasta în susținerea ideii că autoritățile centrale tratează preferențial orașele din autonomie în raport cu satele: *„Но, к великому сожалению, вот даже на встрече с нашими примарами, хотя бы один населенный пункт, одно село, получило за эти годы какие-то проекты? – нет. Только получили города, до сих пор Комрат и Чадыр-Лунга и сейчас, непосредственно, анонсировали, они пообещали Вулканештам, по-моему, если я не ошибаюсь, 14 миллионов, на ремонт Дома культуры.”*

Deși întrebarea a fost precedată de o parte informativă despre modul în care s-a format Consiliul Regional pentru Dezvoltare UTA Găgăuzia și despre componența sa, demonstrând documentarea despre acest subiect, moderatoarea a acceptat tacit răspunsul invitatului cu privire la finanțarea din proiecte a satelor din Găgăuzia, care conține un fals. Or, informația despre proiectele prioritare de dezvoltare locală pentru finanțarea din mijloacele Fondului național pentru dezvoltare regională și locală în perioada 2022-2023, precum și în perioada 2024-2025, este publică.

Declarația invitatului nu are suport factologic, deoarece contravine datelor din lista proiectelor prioritare de dezvoltare locală pentru finanțare din mijloacele Fondului național pentru dezvoltare regională și locală în perioada 2022-2023¹⁴. Astfel, în perioada 2022-2023, 17 sate și 2 municipii din UTA Găgăuzia au beneficiat de finanțare din proiecte.

Totodată, potrivit listei proiectelor prioritare de dezvoltare locală pentru finanțare din mijloacele Fondului național pentru dezvoltare regională și locală în perioada 2024-2025¹⁵, 12 sate, 2 municipii și 1 oraș din UTA Găgăuzia sunt beneficiari de finanțare din proiecte.

¹² <https://anticoruptie.md/ro/stiri/minus-o-instanta-pe-noua-harta-judecatoreasca-iar-curtile-de-apel-reconfigurate-si-redenumite-cum-argumenteaza-autorii-modificarile-facute>
<https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/doc-instantele-de-apel-isi-schimba-denumirea-unele-sediile-iar-altele-vor-fuziona-guvernul-a-aprobat-modificarea-hartilor-judiciare/>
<https://www.bizlaw.md/se-modifica-harta-judecatoreasca-se-reduce-din-numarul-de-judecatorii-iar-unele-sedii-vor-fi-comasate>

¹³ [Comunicate de presă \(parlament.md\)](https://www.parlament.md/comunicate-de-presa)

¹⁴ <https://satuleuropean.gov.md/wp-content/uploads/2022/07/Lista-proiectelor-care-au-fost-selectate-in-cadrul-Concursului-Satul-European.pdf>

¹⁵ <https://satuleuropean.gov.md/wp-content/uploads/2024/08/Lista-proiectelor.pdf>

3. Victor Petrov a fost sancționat pentru poziția diferită de cea a autorităților centrale

În contextul discuției despre expunerea opiniilor în spațiul public, Grigory Diulgher a fost întrebat dacă nu se teme că poate fi sancționat de Consiliul Europei și se amintește cazul lui Victor Petrov, adjunct al bașcanei, Evghenia Guțul. Interlocutorul a afirmat: „Они сами себе, показывают людям, вроде бы, о нас заботу, где уважают, где права человека на первом месте, а на самом деле мы видим совсем другое. Если прежде, чем, даже по господину Петрову, да, включить в этот санкционный список, это как минимум должно быть какое-то уголовное дело в отношении этого человека, но нигде, ни в какой стране Европейского Союза и в Республике Молдова нет никакого уголовного дела, просто, вот мне не нравится человек, он как-то высказывает свою позицию или свое мнение, которое отличается от властей, всё, соответственно, его нужно в какие-то списки, в санкционные списки ввести. Это я думаю уже дно”. Furnizorul nu a intervenit pentru a clarifica care este motivul real pentru care Victor Petrov a fost introdus în lista de sancțiuni.

Potrivit Anexei I la Regulamentul (UE) 2023/888 privind măsurile restrictive având în vedere acțiunile de destabilizare a Republicii Moldova, „Victor Petrov este adjunctul bașcanului Adunării Populare a Găgăuziei și liderul Uniunii Poporului din Găgăuzia, o mișcare sociopolitică vădit pro-rusă care a fuzionat cu partidul politic «Renaștere». Primește sprijin politic din partea persoanei incluse pe listă Ilan Șor.

Victor Petrov se implică activ în diseminarea de informații false și în incitarea la violență, precum și în cultivarea unui sentiment de teamă în rândul populației găgăuze din Republica Moldova în legătură cu o posibilă pierdere a autonomiei provocată de autoritățile din Chișinău. Ca urmare, autoritățile din Republica Moldova au blocat unul dintre site-urile sale web, «gagauznews.md». Diseminarea continuă însă prin intermediul unui nou domeniu de internet, «gagauznews.com», și prin declarațiile lui Petrov. Prin subminarea procesului politic democratic și destabilizarea ordinii constituționale, Victor Petrov sprijină acțiunile și politicile care subminează și amenință democrația, statul de drept și stabilitatea în Republica Moldova. De asemenea, el este asociat cu Ilan Șor.”¹⁶

În continuare furnizorul de servicii media a făcut legătura cu subiectul precedent, aducând în discuție problema transportului social din regiune, acuzând ANTA că ar bloca activitatea acestuia. De fapt, potrivit comunicatului de presă emis de ANTA¹⁷, activitatea transportatorilor a fost verificată ca urmare a sesizărilor cu privire la încălcările înregistrate în procesul de transportare a călătorilor.

4. Orice mesaj poate fi considerat trădare de Patrie

La minutul 28:46 moderatoarea s-a referit la amendamentul, votat în Parlament, care extinde noțiunea de „trădare de Patrie” în Codul penal al Republicii Moldova și a afirmat: „Теперь получается, что измену можно применить к чему угодно и к кому угодно. То есть мы стоим перед риском, что любое критическое мнение в адрес власти, естественно, оно может быть расценено как измена родины.” După această concretizare, a întrebat: „Не станут ли жители Гагаузии первыми жертвами этой поправки? На нас уже давно повесили, так скажем, ярлык сепаратистов.”

Invitatul a afirmat: „Да, вы очень правы, действительно первыми, кто подходит под этот закон, учитывая, какой накал страстей, какие нападки идут на автономию. Действительно, вот жители автономии, Приднестровья, потому что мы с ними как уже давным-давно тот ярлык навесили на нас, что мы являемся какими-то сепаратистами. Но, вообще, я же говорю, опять же, вернемся к директивам ЕС: права человека, демократия, свобода слова - принятие этого законопроекта говорит совсем... Не мыслим мы уже, наверное... перешли границы, власть имущие. Здесь анонсирует, что мы хотим в Европу, а принимают законопроекты, которые просто переворачивают здравый смысл. Действительно, любой человек, который будет иметь определенное иное мнение, свою точку зрения выскажет относительно властей и относительно, куда должна страна двигаться, чтобы была экономически стабильная, да.

¹⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32024R0739>

¹⁷ [Agenția Națională Transport Auto | Autoritatea administrativă \(gov.md\)](#)

Соответственно, этот человек сразу подпадает, под эту статью и его могут прийти спокойно закрыть.”

În acest context, este de menționat că, prin Legea nr. 136/2024, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat modificarea unor acte normative (Codul penal și Codul contravențional)¹⁸. Astfel, este modificat art. 337 din Codul penal al Republicii Moldova, unde este prevăzută noțiunea de „trădare de Patrie”, și anume: *„trădarea de Patrie, adică fapta săvârșită intenționat de către un cetățean al Republicii Moldova împotriva suveranității, independenței, unității, indivizibilității, securității sau capacității de apărare a Republicii Moldova, în interesul unui stat străin, al unei organizații străine, al unei entități anticonstituționale sau al reprezentanților lor, exprimată prin:*

a) trecere de partea inamicului pe timp de război sau conflict armat;

b) spionaj;

c) divulgare a secretului de stat;

d) acordare de ajutor în vederea desfășurării unor activități ostile împotriva securității statului, se pedepsește cu închisoare de la 12 la 20 de ani.”

În cadrul articolului menționat supra, legiuitorul enumeră condițiile care intră sub incidența noțiunii de „trădare de Patrie”.

Astfel, afirmația moderatoarei: *„Теперь получается, что измену можно применить к чему угодно и кому угодно”* și a invitatului: *„Действительно, любой человек, который будет иметь определенное иное мнение, свою точку зрения выскажет относительно властей и относительно, куда должна страна двигаться, чтобы была экономически стабильная, да. Соответственно, этот человек сразу попадает под эту статью и его могут прийти спокойно закрыть”* nu corespunde celor indicate în actul normativ adoptat de Parlament.

De asemenea, furnizorul de servicii media nu a prezentat poziția autorităților și a instituțiilor vizate.

5. Legea privind implementarea parțială a votului prin corespondență a fost adoptată pentru a falsifica alegerile

Un alt subiect pus în discuție în cadrul programului audiovizual a vizat proiectul de lege cu privire la includerea în lista țărilor în care se va desfășura votul prin poștă a încă patru țări, context în care moderatoarea a întrebat: *„Верите ли вы то, что этот законопроект позволит сфальсифицировать выборы?”*

Invitatul a afirmat: *„Я не верю, я знаю как раз этот законопроект ради этого и был принят нашей властью, чтобы сделать фальсификаций, потому что никто не сможет проконтролировать в этих странах кто там, что отправит, да. Это первое. Во-вторых, смотрите, приняли эти страны, которые как раз именно находятся та диаспора, которая как всегда поддерживает эту власть нынешнего президента ...”*

Putem observa că, prin Legea nr. 109/2024, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat implementarea parțială a votului prin corespondență¹⁹. La art. 1 este indicat scopul și obiectul de reglementare ale legii, și anume: *„Prezenta lege reglementează principiile participării la alegeri prin exercitarea dreptului de vot prin corespondență, ca metodă alternativă de vot, procedurile electorale specifice votului prin corespondență, precum și atribuțiile organelor electorale care organizează votul prin corespondență. Scopul prezentei legi este crearea cadrului normativ necesar pentru implementarea parțială a votului prin corespondență în vederea exercitării de către cetățenii Republicii Moldova a dreptului de a alege printr-o metodă alternativă de vot, precum și verificarea oportunității implementării acestei metode cu titlu permanent.”* Totodată, la art. 8 sunt enumerate condițiile pentru implementarea parțială a votului prin corespondență:

„a) lipsa secțiilor de votare în țara-gazdă sau distanța mare până la cea mai apropiată secție de votare constituită anterior;

¹⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143519&lang=ro

¹⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143143&lang=ro

- b) *experiența implementării votului prin corespondență în țara-gazdă;*
- c) *înregistrarea prealabilă la scrutinul electoral precedent a cel puțin 30 de cereri;*
- d) *siguranța și fiabilitatea serviciilor poștale/de curierat.”*

De asemenea, este menționat că „*exercitarea dreptului de vot prin corespondență nu se poate realiza în țările cu care Republica Moldova nu are stabilite relații diplomatice, în țările aflate în conflicte militare și în țările care nu respectă standardele internaționale privind desfășurarea alegerilor libere și corecte.*”

Totodată, analizând concluziile Opiniei Comisiei de la Veneția asupra Legii implementării parțiale a votului prin corespondență²⁰, nu se atestă unele mențiuni de risc a fraudării votului: „*În ceea ce privește aspectele procedurale, Comisia de la Veneția reamintește că stabilitatea dreptului electoral este un element esențial al securității juridice. În speță, datorită sferei limitate a amendamentelor adoptate cu mai puțin de cinci luni înainte de următoarele alegeri, principiul stabilității nu a fost încălcat. Comisia de la Veneția constată însă contextul moldovenesc de schimbări frecvente în sistemul electoral și lipsa de transparență a acestora, care pot afecta încrederea alegătorilor în sistemul electoral, precum și procesul grăbit de adoptare a Legii. De asemenea, reamintește că trebuie depuse toate eforturile pentru a se asigura că amendamentele sunt puse în aplicare în mod corespunzător.*

Pe fond, propunerea autorităților moldovenești de a trece la votul prin corespondență pentru cetățenii din străinătate este de salutat, deoarece numărul cetățenilor moldoveni cu drept de vot care locuiesc în străinătate este mare după standardele comparative și condițiile în care au votat în trecut au creat dificultăți. O încercare a unor metode diferite se va face cu prudență și se va aplica cel puțin la alegerile prezidențiale și la referendumul din 20 octombrie 2024. Sfera teritorială limitată a acestui proces este acceptabilă datorită aplicării a unui singur vot.

Comisia de la Veneția face următoarele recomandări principale către autoritățile Republicii Moldova:

A. Asigurarea faptului că orice modificări viitoare ale legislației electorale sunt adoptate printr-un consens larg după consultări publice extinse cu toate părțile interesate relevante, cu mult înaintea alegerilor, asigurând astfel încrederea în procesul electoral. Această recomandare se aplică în special oricăror modificări care trebuie făcute în baza articolului 35 alineatul (5) din lege;

B. În cazul în care procesul are succes, se va acorda votului prin corespondență în străinătate un caracter peren, asigurându-i astfel stabilitatea și securitatea juridică, și aplicarea acestuia în toate țările în care votul prin corespondență este sigur și de încredere, urmând a fi identificat prin decizii ale Comisiei Electorale Centrale.”

Astfel, în cadrul programului audiovizual, nici furnizorul, nici invitatul, nu au făcut referire la scopul și obiectul de reglementare prevăzut în textul actului normativ adoptat. De asemenea, nu a fost respectat principiul de prezentare a principalelor puncte de vedere aflate în opoziție, nefiind prezentă poziția autorităților publice sau a instituțiilor vizate.

Pe parcursul programului audiovizual au fost utilizate mai multe cuvinte și expresii ce denotă atitudinea părtinitoare și rău-intenționată a furnizorului de servicii media: „*Идём атака на Гагаузию*” (imaginea de la începutul programului conține acest mesaj), „*Вас может быть не пускали на встречу, может были какие-то препятствия*”, „... *ликвидацию суда Вулканешт*”, „... *складывается, вообще, такое странное впечатление, что у людей, у многих людей, многие это обсуждают, что Гагаузию хотят лишить автономии*”, „... *участились атаки Кишинёва на социальный транспорт*”, „*Теперь получается, что измену можно применить к чему угодно и к кому угодно. То есть мы стоим перед риском, что любое критическое мнение в адрес власти, естественно, оно может быть расценено как измена родины. Не станут ли жители Гагаузии первыми жертвами этой поправки?*”.

Totodată și invitatul a făcut uz de termeni duri și expresii agresive: „*Идём планомерная атака каждый день на автономию*”, „*Получается цыганская реклама прошла*”, „*Идём планомерная атака*

²⁰ [Venice Commission: Council of Europe \(coe.int\)](https://www.coe.int/en/venice)

каждый день на автономию”, „Откуда дают все указания и дают полный карт-блани нашим властям атаковать автономию”, „... каждую неделю какие-то нападки на автономию”, „идут нападки на Гагаузию”, „И самое страшное это вообще сохранение автономии Гагаузии” „... ситуация очень накалена и что нужно всем вместе, сообща, стараться сохранить автономию”, „... полная диктатура во всех отраслях”, „Что бы мы не сделали, какие бы документы не предоставили, будут бомбить”, „... накал страстей, какие нападки идут на автономию”, „... ярлык навесили на нас, что мы являемся какими-то сепаратистами”, „... объединиться и принять такую же декларацию о захваченном государстве, потому что это идет полная диктатура”, „Одни антинародные законы, один хаос, коррупция выросла в сто раз, если не больше”.

Este de menționat că furnizorul de servicii media nu doar că nu a intervenit pentru a echilibra discuția, a solicita probe, fapte de la invitat, dar, contrar rolului, a sugerat răspunsuri generalizând: „Вы знаете, вот, складывается, вообще, такое странное впечатление, что у людей, у многих людей, многие это обсуждают, что Гагаузию хотят лишить автономии.” Drept urmare, răspunsul interlocutorului a conținut afirmația: „Идёт планомерная атака каждый день на автономию ... это не очередное нападки на одной из полномочий? ... Если и её лишают, то действительно автономию практически полностью ликвидируют.”

În altă situație, la afirmația moderatoarei: „... участвовали атаки Кишинёва на социальный транспорт”, răspunsul invitatului a conținut același mesaj: „... По разговору понятно, что это заказ сверху. Что бы мы не сделали, какие бы документы не предоставили, будут бомбить. То есть превратили все это в политику, к моему великому сожалению.”

Totodată, cu privire la autoritățile publice centrale se atestă învinuiri că: nu finanțează proiecte în satele din Găgăuzia (хотя бы один населенный пункт, одно село, получило за эти годы какие-то проекты? – нет. Только получили города, до сих пор Комрат и Чадыр-Лунга и сейчас, непосредственно, анонсировали, они пообещали Вулканештам); vor să lichideze Judecătoria Vulcănești (реорганизация предусматривает ликвидацию суда Вулканешт); „atacă” transportul social (участвовали атаки Кишинёва на социальный транспорт); locuitorii Găgăuziei vor fi primele victime ale modificării actelor normative ce se referă la noțiunea de „trădare de Patrie” (Не станут ли жители Гагаузии первыми жертвами этой поправки? На нас уже давно повесили, так скажем, ярлык сепаратистов. Răspuns: Да, вы очень правы, действительно первыми, кто подходит под этот закон, учитывая, какой накал страстей, какие нападки идут на автономию. Действительно, вот жители автономии, Приднестровья, потому что мы с ними как уже давным-давно тот ярлык навесили на нас, что мы являемся какими-то сепаратистами). Totodată, în cadrul aceleiași ediții a programului audiovizual este promovată o retorică pozitivă despre conducerea autonomiei găgăuze: „... В последнее время, встречи проводятся в Российской Федерации, в Турецкой Республике, да. Ищут каналы, ищут возможности, как привлечь инвестиции в Гагаузию, плюс анонсировали там помощь нашим пенсионерам. Есть определенная работа, она видна, стараются, делают.”

Astfel, narațiunea pe care s-a bazat atât invitatul, cât și furnizorul, contribuie la răspândirea fricii, nesiguranței și neîncrederii în instituțiile statului.

Totodată, este de menționat că, în urma analizei calitative a programelor audiovizuale din 03 și 17 iunie 2024, s-a atestat repetarea ciclică a narațiunii „distrugerea/lichidarea Găgăuziei” care conține elemente noi: „lichidarea judecătoriilor”, „micșorarea bugetului”, „refuzul de a recunoaște bașcana”, „orice mesaj poate fi considerat trădare de Patrie”, „falsificarea alegerilor”.

În acest context, este de specificat că narațiunea susmenționată a fost constatată și prin Decizia CA nr. 114 din 26.04.2024, potrivit căreia: „Este o narațiune principală, invocată în timpul discursurilor, pe care s-

au bazat cei mai mulți vorbitori. Repetarea ciclică a acesteia, încă din 2014 (rezultă din înregistrările de arhivă), în momente de cotitură pentru statul Republica Moldova, contribuie la răspândirea fricii, a sentimentelor de nesiguranță și neîncredere în instituțiile statului, de această dată în contextul alegerilor prezidențiale și al referendumului din 2024 privind aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Persoanele publice și activiștii din autonomie repetă neîncetat faptul că autoritățile centrale îi discriminează pe găgăuzi, că le-au luat toate prerogativele, toate drepturile (prin generalizare), fără ca măcar o dată să prezinte cifre/argumente concrete cu referire la aceste afirmații.”

De asemenea, furnizorii de servicii media, în special cei publici, trebuie să se îngrijească de informarea corectă a publicului și să contribuie la coeziune, tratament egal și echitabil, prezentare echilibrată și cu bună-credință a informației. Mai cu seamă, dacă este vorba despre subiecte sensibile și controversate, rolul presei este crucial în explicarea și prezentarea acestora pluralist și deontologic, astfel încât publicul să nu fie îndemnat la dezbinare și separatism, ci la înțelegerea tuturor aspectelor relevante care vizează subiectele. Doar astfel beneficiarii de informație vor fi în măsură să analizeze faptele, să chestioneze opiniile care li se prezintă și să-și creeze propria atitudine în raport cu acestea.

Astfel, sunt relevante prevederile **art. 13 alin. (1) lit. b)** din CSMA, care stipulează următoarele: „*În virtutea dreptului fundamental la informare, furnizorii de servicii media trebuie să respecte următoarele exigențe: să informeze cu privire la un fapt sau un eveniment corect, iar informația să fie verificată și prezentată în mod imparțial și cu bună-credință.*”

Totodată, prin Decizia CA nr. 353 din 03.11.2023 serviciul de televiziune „TV-Găgăuzia” a fost sancționat:

- cu amendă în mărime de 13 000 de lei pentru încălcarea repetată a prevederilor art. 13 alin. (1) lit. b) din CSMA, în conformitate cu art. 84 alin. (6) lit. d) din CSMA;
- cu avertizare publică pentru încălcarea prevederilor art. 13 alin. (6) lit. a) din CSMA, în conformitate cu art. 84 alin. (3) lit. a) din CSMA.

În ședința publică din 30 august 2024, ca urmare a analizării raportului de control, membrii CA au constatat că, în cadrul programelor audiovizuale de știri și de dezbateri monitorizate, furnizorul de servicii media Compania Publică „Găgăuziia Radio Televizionu” a încălcat prevederile art. 13 alin. (1) lit. b), alin. (6) lit. a) și alin. (9) din CSMA, potrivit cărora toți furnizorii de servicii media au obligația să asigure informarea obiectivă a publicului prin prezentarea corectă, în mod imparțial și cu bună-credință a faptelor și evenimentelor, să favorizeze libera formare a opiniilor prin prezentarea principalelor puncte de vedere aflate în opoziție și să precizeze calitatea politică a persoanelor care își exprimă punctul de vedere în probleme de interes public.

În acest sens, membrii CA au menționat că programele informative monitorizate sunt folosite pentru promovarea unei imagini pozitive și a anumitor narațiuni, ceea ce este contrar misiunii unui furnizor de servicii media public regional. Contrară acestei misiuni și prevederilor legislației este și situația când înșiși furnizorii expun falsuri, ceea ce denotă, cel puțin, o slabă documentare, dar poate și mai mult.

De asemenea, s-au remarcat cazurile când activiști politici, persoane care participă foarte activ la acțiunile politice ale unor formațiuni politice, care fac parte din echipa bașcanei, ocupă funcții publice în executivul autonomiei, sunt prezentate în programele audiovizuale de la „TV-Găgăuzia” ca activiști civici, or un activist civic este, în primul rând, neafiliat politic. Astfel, are loc o manipulare, o încălcare în sensul bunei-credințe și informării corecte a populației, pentru că se creează impresia că opinia aparține poporului, că exprimă toate părerile care există în UTA Găgăuzia, dar, de fapt, este opinia unor actori politici. În așa mod se încalcă nu numai prevederile alin. (9) al art. 13 din CSMA, dar și însăși ideea de a informa corect societatea civilă despre cine sunt invitații programului audiovizual și cu ce scop au fost invitați. În același context, atunci când în cadrul unui program audiovizual de dezbateri opinia din opoziție este reprezentată de un invitat, iar ceilalți 4 invitați reprezintă, de fapt, o grupare politică, se

creează impresia că nu există alte opinii în UTA Găgăuzia cu privire la subiectul discutat, că nu există și alți protagoniști politici, care ar avea opinii diferite, ceea ce este o încălcare gravă reieșind din misiunea unui furnizor de servicii media public regional.

S-a stabilit, de asemenea, că exemplele conținute în raportul de control arată elemente clare de dezinformare în programele audiovizuale monitorizate, sunt unele narațiuni care revin ciclic, acest fapt fiind cel mai grav, și, cu toate că acest control nu a vizat art. 17 din CSMA – Protejarea spațiului audiovizual național, iar sancțiunile urmează a fi aplicate doar pentru lipsa de bună-credință a furnizorului de servicii media, aceste elemente există și CA nu trebuie să le ignore.

În calitatea sa de garant al interesului public, CA consideră că un furnizor de servicii media, mai ales public, trebuie să fie foarte atent atunci când un demnitar de stat sau, în cazul dat, un demnitar din autonomie spune falsuri, fiind obligat să intervină prin intermediul moderatorului care reprezintă televiziunea. Jurnaliștii sunt obligați să facă o muncă temeinică, profundă de verificare a faptelor, ca telespectatorul să nu fie indus în eroare fie prin omisiune, fie prin lipsă de context, fie prin falsuri sau jumătăți de adevăr. Din aceste considerente, toate narațiunile atestate în prezentul raport de control, precum și cele din raportul precedent, în baza căruia furnizorul de servicii media Compania Publică „Găgăuziia Radio Televizionu” a fost sancționat pentru dezinformare prin Decizia CA nr. 114 din 26.04.2024, în opinia membrilor CA, trebuie dezmințite public.

În concluzie, membrii CA au menționat că furnizorul de servicii media monitorizat insistă să încalce legislația și să sfideze atât publicul, cât și statutul și misiunea de instituție publică regională, și au decis aplicarea amenzilor în cuantum maxim, de 20 000 și 10 000 de lei.

În temeiul prevederilor Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018,

Consiliul Audiovizualului al Republicii Moldova DECIDE:

1. Se ia act de rezultatele controlului serviciului media audiovizual de televiziune „TV-Găgăuzia”.
2. Se admite petiția f/nr. din 22.07.2024 din partea dlui Petru Macovei, director executiv al Asociației Obștești „Asociația Presei Independente”.
3. Se sancționează cu amendă în mărime de 20 000 de lei Compania Publică „Găgăuziia Radio Televizionu”, fondatoarea serviciului media audiovizual de televiziune „TV-Găgăuzia”, pentru încălcarea repetată a prevederilor art. 13 alin. (1) lit. b) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, în conformitate cu art. 84 alin. (7) lit. f) din Cod.
4. Se sancționează cu amendă în mărime de 10 000 de lei Compania Publică „Găgăuziia Radio Televizionu”, fondatoarea serviciului media audiovizual de televiziune „TV-Găgăuzia”, pentru încălcarea repetată a prevederilor art. 13 alin. (6) lit. a) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, în conformitate cu art. 84 alin. (5) lit. k) din Cod.
5. Se sancționează cu avertizare publică Compania Publică „Găgăuziia Radio Televizionu”, fondatoarea serviciului media audiovizual de televiziune „TV-Găgăuzia”, pentru încălcarea prevederilor art. 13 alin. (9) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, în conformitate cu art. 84 alin. (3) lit. a) din Cod.
6. În conformitate cu prevederile art. 84 alin. (11) și (12) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, serviciul media audiovizual de televiziune „TV-Găgăuzia” este obligat să difuzeze textul sancțiunii în următoarele 48 de ore de la data adoptării deciziei privind aplicarea sancțiunii, sonor și/sau vizual, de cel puțin 3 ori, în orele de maximă audiență, din care o dată în principalul program audiovizual de știri, în cazul serviciilor media audiovizuale generaliste și/sau de știri:

Consiliul Audiovizualului a sancționat cu amendă în mărime de 20 000 de lei serviciul media audiovizual de televiziune „TV-Găgăuzia” pentru încălcarea repetată a prevederilor art. 13 alin. (1) lit. b) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, potrivit cărora: „În virtutea dreptului fundamental la informare, furnizorii de servicii media trebuie să respecte următoarele exigențe: b) să

informeze cu privire la un fapt sau un eveniment corect, iar informația să fie verificată și prezentată în mod imparțial și cu bună-credință.”

Consiliul Audiovizualului a sancționat cu amendă în mărime de 10 000 de lei serviciul media audiovizual de televiziune „TV-Găgăuzia” pentru încălcarea repetată a prevederilor art. 13 alin. (6) lit. a) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, potrivit căroră: „În cadrul programelor audiovizuale de știri și de dezbateri, de informare în probleme de interes public, de natură politică, economică, socială sau culturală trebuie să fie respectate următoarele cerințe: a) asigurarea imparțialității, echilibrului și favorizarea liberei formări a opiniilor; prin prezentarea principalelor puncte de vedere aflate în opoziție, în perioada în care problemele sunt în dezbateri publice.”

Consiliul Audiovizualului a sancționat cu avertizare publică serviciul media audiovizual de televiziune „TV-Găgăuzia” pentru încălcarea repetată a prevederilor art. 13 alin. (9) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, potrivit căroră: „În programele audiovizuale de știri și de dezbateri, furnizorii de servicii media trebuie să asigure prezentarea echilibrată a reprezentanților puterii și ai opoziției. Prezentatorii și moderatorii trebuie să precizeze calitatea politică a persoanelor care își exprimă punctul de vedere în probleme de interes public.”

7. Furnizorul de servicii media Compania Publică „Găgăuziia Radio Televizionu” va prezenta, în termen de 5 zile de la data aducerii la cunoștință a prezentei decizii, un raport despre executarea prevederilor art. 84 alin. (11) și (12) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, care va include data și ora difuzării textului sancțiunii.

8. Furnizorul de servicii media Compania Publică „Găgăuziia Radio Televizionu” va prezenta dovada achitării amenzii în termen de 30 de zile de la data aducerii la cunoștință a prezentei decizii.

Datele bancare pentru achitarea amenzii:

Cod fiscal: 1006601000037

Beneficiar: Ministerul Finanțelor – Trezoreria de Stat

Adresa băncii: mun. Chișinău, str. Constantin Tănase nr. 7

Codul IBAN: MDXXTRGAAA143111LLLL0000.

9. Prezenta decizie poate fi contestată în ordine de contencios administrativ la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani (MD-2068, mun. Chișinău, str. Kiev nr. 3), în termen de 30 de zile din data comunicării acesteia, fără a fi necesară depunerea unei cereri prealabile.

10. Controlul asupra executării prezentei decizii se pune în sarcina Direcției control servicii media audiovizuale și Serviciului financiar.

11. Prezenta decizie intră în vigoare la data adoptării și se publică pe site-ul web oficial al Consiliului Audiovizualului.

PREȘEDINTĂ

Liliana VIȚU-EȘANU